

הישיבה העשרים וחמש של הכנסת השניה

יום רביעי, כ"ט חשון תשי"ב (28 נובמבר 1951)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.10

א. שאלות ותשובות

בשם „נועם“, הוקם על אדמה גרמנית לשעבר בסביבה הבלתיאמצעית של הקריה ואופשר במידה רבה גם על ידי הלוואות ממשלתיות.

נודע לי, שאין הגבלה לגבי השכרת דירות אלו — אף בשלמותן — לאנשים שאינם מבין המשתכנים. אי זאת ברצוני להציג לפני כבודו את השאלות הבאות:

(1) האם לדעת כבודו הדבר רצוי הוא, שפקידי־מ"שלה ישמשו בדירות, שבנייתן אופשרה להם תודות להלוואות ממשלתיות, הודות העמדה לרשותם של קרקע ציבורית — לשם השכרה לאחרים עם קבלת דמי־מפתח או בלעדיה?

(2) מה כבודו מוכן לעשות כדי למנוע כל אפשרות לספסרות בדירות של פקידי ממשלה במסגרת של מפעל שיכון לפקידי ממשלה?

שר־האוצר א. קפלן:

עוד ביולי 1948 התארגנה קבוצת פקידים כדי לדאוג לשיכון מתאים בתל־אביב בשביל חבריהם. בראשית 1949 טיפלה ועדת־הכספים בבקשתם ואישרה הקצבה של 70,000 ל"י למשכנתה שניה בעדם. המשתכנים השיגו בעצמם קרקע מן „הקרן הקיימת" ומשכנתה ראשונה מהבנק האפוזיקאי. את עודף הכסף השקיעו הפקידים בעצמם.

כאשר התברר שהממשלה עוברת לירושלים, נחתו הוראות לא להמשיך בנתינת הלוואות לפקידים שמקום עבודתם בירושלים. בינתיים נרשמה קבוצת המשתכנים כתחבר בצי"מ, ולא כל הפקידים היו מוכנים לוותר על זכויותיהם בשיכון „נועם" ולא רצו להמיר את השקעוֹת תיהם במזומנים. נקבע כי הפקידים מירושלים לא יוכלו ליהנות מהמשכנתה הממשלתית.

מצב חברת „נועם" דומה, אם כן, לכל חברת־שיכון אחרת, שהשיגה קרקעות מן „הקרן הקיימת" ומשכנתה רגילה שלא בעזרת הממשלה מהבנק האפוזיקאי.

אין לי כל ידיעה אם הפקידים שנשארו ב„נועם" הש־תמשו בדירותיהם להשכרה לאחרים, עם או בלי דמי־מפתח. אבל נדמה לי, שלאור המצב הנ"ל אין לנו כל יסוד חוקי להתערבות הממשלה. הואיל ובקרן שאושרה עליידי ועדת־הכספים למתן משכנתות נשארו עודפים, אין מצד האוצר התנגדות להשתמש בעודפים אלה בעד פקידים שהועברו בזמנו לירושלים ונשארו לגור בתל־אביב.

האוצר דן כעת יחד עם מבקר המדינה בהצעה להקים ועדה שתקבע את העקרונות ואת סדר העדיפויות שלשיהן יינתן שיכון או דירור לעובדי המדינה בכלל.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה העשרים וחמש של הכנסת. נשמע תחילה שאלות ותשובות.

1. מעצור החיילת טובה פ ר ו כ ט מ ן
חבר־הכנסת י. ריפתין שאל את שר־הבטחון
ביום ה' בחשון תשי"ב (4 בנובמבר 1951):

לפי ידיעות שבידי נאסרה ביום 31 באוקטובר 1951 בשעה 22.30 החיילת טובה פרוכטמן (מספר 182151 — דואר צבאי 547) עליידי המשטרה הצבאית, מקום המא־סר: תל־אביב, גבעת־הרצל — תחנת הסעה לחיילים.

בארגון החיילת הנ"ל היו כמה כרוזים של „הוועד למען השלום" ובמקרה נראו כרוזים אלה עליידי שוטרים צבא־יים, כשהחיילת הנ"ל הוציאה את תעודותיה, כדי לזהות את עצמה אצל ביקורת־העודות.

נוכח העובדות הנ"ל ברצוני לשאול את כבודו: (1) ממתי החזקת כרוזים של „הוועד למען השלום" מצדיקה מאסר של חיילים? (2) האם כבודו מוכן להורות לשחרר מיד את החיילת טובה פרוכטמן ממאסרה?

שר־הבטחון ד. בן־גוריון:

השואל לא זייק או לא בקי בעובדות שגרמו למאסר החיילת טובה פרוכטמן.

החיילת הנ"ל נעצרה ביום 31 באוקטובר 1951, הואיל ונמצאה בתל־אביב בלי תעודת חופשה.

בעת המעצר נמצאה ברשותה כמות גדולה של כרוֹז־זים המיועדים לחיילי צבא הגנה לישראל מאת „הוועד למען השלום". כמו כן טפסי התחמה על „עצומת הש־לום", וכן מסמכים צבאיים.

בחקירה הצבאית הודיעה החיילת, שהיא עמדה להפיץ הכרוזים בין חיילי צבא־הגנה לישראל, והיא נאשמת מפני כך:

א. בנפקדות,

ב. בהחזקת מסמכים צבאיים,

ג. בפעולות פוליטיות בצבא בניגוד להוראות מוס־מכות של המטה.

לאור הנ"ל איני מוכן להורות לשחרר מיד החיילת טובה פרוכטמן, ובית־הדין הצבאי יוציא משפטה.

ראה גם תשובתי לשאלתה של חבר־הכנסת בריהוי־דה מיום 6 בנובמבר 1951.

2. השכרת דירות בשיכון „נועם" של פקידים הממשלה

חבר־הכנסת ח. רובין שאל את שר־האוצר ביום י' בחשון תשי"ב (6 בנובמבר 1951):

כפי שנודע לי קיים מפעל שיכון לפקידי ממשלה שהועברו בזמנו מירושלים לתל־אביב. מפעל זה, המופיע

ב. הצעות לסדר-היום

1. חוק לימוד-חובה (תיקון), תשי"ב—1951 *

יוזר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):
בכנסת השניה הנושא חדש עדיין.

שר-החינוך והתרבות ב. צ. דינבורג:
אני חושב שחברי-הכנסת השניה גם הם לא יצטרכו
לברך ברכת "שהחינוך" עליך.

בקווי היסוד של חכנית הממשלה שנמסרו עליידי
ראש-הממשלה בכנסת ביום כ' בתשרי תשי"ב, ואושרו
עליידי הכנסת ביום ח' בתשרי תשי"ב, גילתה הממשלה
את דעתה בענין זה, ולדעתי ברורות: "ועדה ממשלתית
תערוך חכנית להתקין חינוך ממלכתי בכל בתי-הספר
היסודיים. ייקבע מינימום של חובה החלה על כל בית
ספר, תוכן זכותם של הורים לגיוון החינוך ולהרחבתו,
מבלי לפגוע במינימום החובה, יובטח חינוך דתי לכל
ילדי ההורים הרוצים בכך".

אני יכול להודיע שמשרד-החינוך והתרבות עושה
את ההכנות להביא לאישור הממשלה את הקמתה של
ועדה כזו ואת הרכבה. על ועדה זו יוטל להוציא לפועל
את הבטחת הממשלה. כאשר הוועדה תגמור את עבודתה,
תדון הממשלה בהצעותיה ותאשר אותן או תכניס בהן
תיקונים, והדברים ימצאו את ביטויים בצורה תחוקתית
מתאימה שתבוא לפני הכנסת. בשעה זו אני מציע לכנסת
לעבור על הצעתו של חבר-הכנסת הררי לסדר-היום, אבל
אם חבר-הכנסת הררי רוצה לברר את עניני החינוך בכך
לל — הרי זאת אפשר לעשות. אם תרצו הודעה — אני
יכול למסור הודעה בכנסת מה בדעתי לעשות בשטחים
אלה. גם זו תהיה הודעה, אבל לא בקשר עם דבר מסויים
שעליו ישנה כבר חשבות הממשלה.

הממשלה תעשה את שלה ותביא הצעות ותאמר
מה פירוש הדבר, כיצד היא רואה מינימום של חובה, מהי
זכות ההורים בגיוון והרחבה. בעיית הזרמים היא תוצאה
של כל תולדות החינוך בישראל בדורות האחרונים, ולא
רצון לרעה. את פתרונה יש לברר ולהכין באופן יסודי
ושיטתי ולא באופן טכני עליידי השמטת סעיף בחוק. הממ
שלה מסרה בענין זה את כוונתה העיקרית: הדיון המעשי
יבוא כאשר יובאו ההצעות הקונקרטריות.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון:

כנסת נכבדה, חבר הכנסת הררי, מגיש ההצעה, הז
כיר דרך אגב שבשעת המשאומתן על הרכב הממשלה
— אם כי בהרכב אחר — הוא למד מפי העתונים שהיה
הסכם על חינוך ממלכתי אחיד. אני בטוח שחבר-הכנסת
הררי לא התכוון להטעות הכנסת, אבל אני צריך להגיד
שהוא הוטעה עליידי העתונים או שלא דייק בקריאה.

האיש שניהל המשאומתן בענין זה היה אני עב
דכם. המשאומתן התנהל עם מפלגת הציונים הכלליים
ועם שאר המפלגות שרציתי שיהיו בקואליציה הרחבה.
המשאומתן עם "הכלליים" התנהל עם חברי-הכנסת רוקח
וברגשטיין, אבל כאשר הגענו לסעיף זה אמרו לי שני
חברים אלה שבזאת עלי לדון ולדבר עם חברת-הכנסת
פרסיק. היתה לנו שיחה, הסברתי לה עמדותי בפורטרט.
וגם היא הסבירה לי עמדתה.

היו"ר י. שפרינצק:

בהתאם לסדר היום שלנו, אנו עוברים להצעות לסדר
היום. במקרה שישנם כמה מציעים לגבי אותו ענין, תינתן
רשות-הדיבור למציע הראשון לחמש דקות, וליתר המ
ציעים — לשלוש דקות. אנו עוברים להצעה לסדר-היום
בדבר חוק לימוד-חובה (תיקון). רשות-הדיבור לחבר-
הכנסת הררי.

יוזר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

כנסת נכבדה, בקשתי היא להעמיד על סדר-יומה של
של הכנסת התיקון לחוק לימוד-חובה. ההצעה שאני מביא
כאן בשם סיעתי היא קצרה מאוד, אבל מהותה ברורה.
הצעתי היא: ביטול שיטת הזרמים בחינוך במדינתנו.
אין זה נושא חדש במדינה. ידועים הדיונים הרבים וגם
הניגודים הרבים השוררים בנידון זה. כל הממשלות שנפ
לו במדינה עד היום הזה, על בעיית החינוך נפלו. שום
בעיה אחרת עוד לא הפילה ממשלה במדינתנו.

בקשתי היא שהכנסת תדון בהצעת החוק הזה. בשלב
זה למעשה לא היה כל צורך להוסיף מלה או משפט בקשר
עם בקשה זו. רצוני רק לציין כי בסעיף כ' של קווי היסוד
של הממשלה נאמר, שוועדה ממשלתית תערוך חכנית להתי
קין חינוך ממלכתי בכל בתי-הספר היסודיים. ישנן תוספות
להנחת היסוד הזאת — שתוכן זכותם של הורים לגיוון
החינוך ויובטח חינוך דתי, אבל ראשיתו של סעיף כ' של
קווי היסוד היא, כפי שצינתי, להתקין חינוך ממלכתי. אם
לא חל שינוי במושגים שהיו מקובלים אצלנו הרי משמ
עותו של חינוך ממלכתי היא: חינוך מטעם המדינה וחינוך
אחיד. היה רצוי אפוא שבשעה שנדון בהצעת-החוק של
סיעתי תבחר הממשלה אם אמנם זוהי כוונתה.

בשלב מסויים של המשאומתן על הקמת הממשלה,
ואם כי דובר אז על הרכב אחר של הממשלה, היה נראה
מתוך העתונות כאילו כבר באו לידי הסכם על הקמת
חינוך אחיד במדינה. הדיון בחוק הזה יתן אפשרות גם
להבהיר את הנקודה הזאת.

ולאחרונה רצוני להדגיש שהכנסת הזאת, הכנסת
השניה, עוד לא היתה לה כל הודמנות לדון בעניני חינוך,
ואינני יכול לשער אף לרגע שמישהו מחברי הבית — ולא
כל שכן משולחן הממשלה — יציע להסיר את הצעתי
מסדר-היום. בשעת הדיון בענין גופו אפשר להתנגד לה
צעתי, אבל אי-אפשר להתנגד להצעה לקיים דיון בשאלה זו.
אם הכנסת תחליט לדון בהצעה ארחיב ככל-האפשר הסי
ברת הנימוקים להצעתי זו. כרגע כל דרישתי היא להעמיד
בעיה זו לדיון בכנסת, ואינני משער שביני המחייבים או
בין השוללים אם עצם הצעת החוק יימצאו כאלה שירימו
את ידם בעד הסרת הצעה כזו מסדר-יומה של הכנסת
השניה.

שר-החינוך והתרבות ב. צ. דינבורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתו של חבר-
הכנסת יוזר הררי היא בעצם לשוב ולדון בענין הזרמים
בחינוך. נכון אמר חבר-הכנסת הררי שאין זה נושא חדש
לדיון בכנסת.

ישיבה כ"ה, כ"ט חשון תשי"ב (28 נובמבר 1951)
— הצעות לסדרהיום (בן-גוריון, רוקח, שפרינצק, פרסיץ) —

הסברתי לה שאני בעד חינוך ממלכתי ונגד חינוך אחיד, כאשר הסברתי זאת בכנסת עוד לפני הבחירות, כי איננו צריכים להשליט אצלנו — והיא הסכימה לכן — חינוך טוטאליטארי, אלא המדינה זכאית וחייבת להטיל על כל הילדים חינוך חובה ופרוגרמה של חובה כמינימום כללי, ועל יסוד מינימום זה יש להניח להורים ולמורים להכניס גוונים והרחבה, בין שהם בעלי אופי פדגוגי, בין שהם בעלי אופי חברתי, מוסרי או אחר. הגברת פרסיץ אמרה לי שצריכה להיות זכות כזאת גם למשרדהחיוך. אני עניתי שדבר זה מובן מאליי, היה לי רושם — אם כי אינני יכול להיות אחראי על רושם — שהיא מסכימה לכן. מצדי היתה זו ההצעה והעמדה בענין החינוך, שללתי התור

אר "אחיד" כפי שאני מבין אותו — אם כי אפשר לתת פירושים שונים לכל מלה ותואר. אם חינוך אחיד פירושו, שבכל בית-ספר ילמדו בדיוק אותו דבר, ללא כל שינוי וגוון, הרי אני שולל זאת, ושללתי זאת תמיד — וגם במי שאיננו עמם המפלגות. הממשלה הזאת, וכן ממשלה אחת, לא היתה מכוונת עליידי יסוד זה, לכן, היתה זו שגגה מצד חברה-הכנסת הררי, שייחס לי ההגדרה של חינוך "אחיד".

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה. אני מבין ששר-החינוך וראש-הממשלה כבר נכנסו לוויכוח על הצעת חברה-הכנסת הררי וקבעו עמדות רלאטיביות בענין. אני מציע לכנסת לקבל את הצעת חברה-הכנסת הררי, ולהמשיך בדיון שהתחיל בו ראש-הממשלה ושר-החינוך. אני בטוח שלא ימנעו מאחרים את האפשרות לעשות זאת, אחרי שכבר הוחל בוויכוח.

היו"ר י. שפרינצק:

זו אינה הצעה חדשה.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

אני מציע להמשיך בדיון. הכנסת תשפוט אם היתה כבר התחלת הוויכוח או לא.

היו"ר י. שפרינצק:

אני אקבע זאת.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

אני חושב שראש-הממשלה יזכור יפה שהוא אמר שהוא מחייב את ביטולו של סעיף 10, וזהו מה שהניע את חברה-הכנסת להציע לקיים דיון בכנסת. אני מבקש את ראש-הממשלה להצטרף אלינו בדיון הבא בקשר לביטול סעיף 10.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מבין שכולם מחפשים אחיזה כדי לדבר. קבענו שכרגע יובאו רק הצעות. יש שלוש אפשרויות: לדון, להעביר לוועדה, או לעבור לסדרהיום.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

אני מבקשת רשות-הדיבור להודעה.

היו"ר י. שפרינצק:

איני יודע אם יש כאן מקום להודעה, אך אתן לחברת-הכנסת פרסיץ רשות-הדיבור, מאחר שהיא יושבת-ראש ועדת-החינוך.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה. לא ביקשתי רשות-הדיבור להודעה — כיושבת-ראש ועדת-החינוך: את רשות הדיבור להודעה

ביקשתי רק כחברת-הכנסת שושנה פרסיץ, אשר אתה ניהל ראש-הממשלה שיחה מסוימת, שאת האינפורמציה עליה מסר פה. מכיון שתוך מסירת האינפורמציה הזאת נאמרו דברים לא לגמרי מדויקים, ביקשתי רשות להעמיד את הדברים על אמתותם.

כשאנו דיברנו עם ראש-הממשלה על חינוך כללי ממלכתי בארץ, הסכים ראש-הממשלה והסכמתי אנכי להנחה אחת: שהחינוך במדינה צריך להיות חינוך ממלכתי בלתי תלוי במפלגות ובזרמים. זו היתה הנחה אחת. אחר-כך באנו לסעיף המסויים, הן במתן זכות להורים לגוון את החינוך לפי רצונם. על-כך אמרתי אני, שהדבר דומה בעיני לטובל ושרץ בידו, כי עצם הענין הזה מחזיר את פרשת החינוך לאותם ההבדלים האפשריים מבחינת זרמים פוליטיים, אשר היו קיימים גם עד כה. הבאתי לראש-הממשלה דוגמות מסוימות ואמרתי: אם תינתן, למשל, זכות זו, מנין לך הבטחון שבגיוון זה לא יכניסו דברים אשר אינם לטובת החינוך הממלכתי במדינה? האם אין להגדיר בסעיף זה את הדברים האלה שמגמות פדגוגיות אינן צריכות להיקבע דוקא לפי רצון ההורים, כי אם לפי רצונם של פדגוגים מומחים, שהם באמת חושבים והוגים בטובת החינוך? והאם אין להכניס כאן סייגים? ראש-הממשלה הסכים לזה ואמר, שכוונתו ב"מגמות" היא כוונה פדגוגית ולא זרמית מעמדית. לכן, יש מקום להצעתו של חברה-הכנסת הררי.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

את מספרת מה שאת אומרת. מה הם הדברים הבלתי-מדויקים שאמרתי?

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

אמרתי: "גברת פרסיץ, אחרי שיחה זו אני רואה שאין בכלל הבדלים בינו, כי שנינו איננו מדברים על חינוך טוטאליטארי". בדברייך כאן מסרת את הדברים באופן שאם שר היה להבין מהם, שאני הסכמתי להצעת הגיוון עליידי הורים.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אני מבקש רק דוגמה אחת של דבר בלתי-מדויק שאמרתי.

שושנה פרסיץ (הציונים הכלליים):

הבאתי דוגמה כזאת. אתה אומרת שהסכמתי להצעת גיוון התכנית עליידי ההורים, ואני אמרתי בפירוש שהצעה זו היא בבחינת "טובל ושרץ בידו". אמרתי שהבנת לרוחי והסכמתי לדברי, ואתה אומרת שהסכמתי לכתוב בקווי היסוד בענין זה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אמרתי שהיה לי רושם כזה, ויש לי רושם כזה עד עכשיו. לא אמרתי לי "לא", זאת את אומרת עכשיו.

היו"ר י. שפרינצק:

הדברים שאנו שומעים הם חשובים מאד, אך בכל זאת אינם בגדר הפרוצדורה המקובלת. אני מעמיד להצעתך את ההצעה לסדרהיום של חברה-הכנסת הררי לעומת הצעת שר-החינוך לעבור לסדרהיום.

הצבעה

— בעד הצעת חברה-הכנסת י. הררי 25

— בעד הצעת שר-החינוך 44

הצעת שר-החינוך נתקבלה.

2. חוק לעידוד-השכלה להתיישבות חלוצית צעירה, תשי"ב—1951 *

האם כובשים צעירים, הכובשים את עצמם וכובשים ישי מון-מולדת, פחות זכאים לדבר זה במציאות שלנו ? — אני מקווה ששר-החינוך והתרבות ואגפי הבית יתמכו בה צעת-חוק זו כסעיף לדיון; ואולי תהיה זו גם הזדמנות להעלות את הבעיה הגדולה של טיפוח היסוד החלוצי ועילוי באומה כולה כבעיה לאומית גדולה ומקיפה.

בסוף דברי עלי להוסיף, שבכנסת הראשונה, עמדתו במגע הרוק עם שר-החינוך והתרבות, דוד רמז המנוח, ועל יסוד הערותיו הרחבות את תחולת החוק, היתה לי נטיה לצמצם את הקניית זכות ההשתלמות לאזורים של הערבה, הנגב וישובי הספר, ולצמצם את שנות ההתיישבות של ישוב הצעיר, המקנה לחבריו זכות להעניק זי. קיבלתי את דעתו של שר-החינוך המנוח, להר-חייב זאת ל-10 השנים הראשונות לעליה על הקרקע, ולכלול את כל צורות ההתיישבות העובדת, ובכל מקום שאדם צעיר כובש ובונה את המולדת בביתו, הריהו ראוי לדאגת המדינה ולמלאו פיתוח האישיות כדרך לטיפוחו ועידודו של היסוד החלוצי הפרוה, כמעצב את דמותה של האומה.

שר-החינוך והתרבות ב. צ. דינבורג :
הצעת החוק של חבר-הכנסת בן-אשר לעידוד ההשכלה בהתיישבות החלוצית הצעירה יש בה משום חיפוש דרך לעודד את הנוער הלומד להשתלב בהתיישבות החלוצית מצד אחד, ומצד שני יש בה משום נסיון הראוי לתשומת-לב לעזור לפיתוח הכושר הטכני והתרבותי של ההתיישבות החלוצית הצעירה. מבחינה זו אני ממליץ על העברת ההצעה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר י. שפרינצק :

איני שומע הצעות אחרות, בוודאי ישנה הסכמה להצעה.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

מתי תהיה הקריאה הראשונה ?

היו"ר י. שפרינצק :

קודם כל יש להעביר את ההצעה לוועדה.

יוזהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית) :

ישנה הצעתו של חבר-הכנסת בן-אשר לדון בהצעה חוק זו בכנסת, והצעת הממשלה להעביר את החוק לוועדת החינוך והתרבות.

היו"ר י. שפרינצק :

אני שואל את בעל ההצעה אם הוא מסכים להצעת שר-החינוך והתרבות ?

חיים בן-אשר (מפא"י) :

אני עומד על כך שיהיה דיון בבית.

היו"ר י. שפרינצק :

אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות. — הצעת חבר-הכנסת בן-אשר לקיים דיון במליאת הכנסת, והצעת שר-החינוך והתרבות להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את החוק לוועדת-החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר י. שפרינצק :

רשות-הדיבור להצעה לסדר-היום מס' 29, לחבר-הכנסת בן-אשר.

חיים בן-אשר (מפא"י) :

חברי הבית. הצעת-החוק לעידוד השכלה בהתיישבות החלוצית הצעירה היתה על שולחן הבית בכנסת הראשונה, והריני רואה צורך להעלות אותה מחדש לאי-שור כסעיף על סדר-היום של הכנסת השניה.

הגעתי להצעה זו מתוך מגע בלתי-אמצעי עם מתיישבים צעירים בנגב ועם גרעינים בנח"ל, עם חוגי נוער חלוצי, מורים ומדריכים הראים את הבעיה של טיפוח ועידודו של היסוד החלוצי בתוכנו כבעיה לאומית גדולה בכל עמקה והיפקה, בשלב זה של הדיון איני מתכוון לעמוד על סעיפי החוק וטעמי הסעיפים, אציין רק שני קווים יסודיים : (א) חוק זה בא להקנות זכות השתלמות והשכלה גבוהה לחברים במשקים חלוציים צעירים מתוך עדיפות של אזורים חלוציים, אם הם נמצאים ראויים לכך על-ידי בחינות מיון של המדינה ; (ב) לעודד מפעלים ומוסדות להשכלה באזורים חלוציים הרחוקים מן הישוב הוותיק, לשם כך יש להקים מועצה, שימנה אותה שר-החינוך והתרבות בהרכב מסוים.

למה אני רואה הצעה זו כאקטואלית כל-כך וראויה לדיון בבית הזה וגם לתחיקה ? — עם תקומת המדינה ועם מהפכת הממדים במציאותה אנו זקוקים לא לפחות חלוצים, כי אם להרבה יותר חלוצים, ולחלוצים בעלי יכולת טכנית ומדעית ברמה גבוהה. אנו זקוקים לטיפוח טיפוס אנושי של מתיישב-כובש צעיר, הבונה את ביתו מהתחלה במולדת והבונה את המולדת בביתו. אנו זקוקים לגיאולוגים, למנהלנים, למורים, לרופאים ול-אגרונומים שמתגלים יצומחים מתוך האזורים החלוציים החדשים, והם חוזים ויוזמים את תכנונו ואת פיתוחו של כל אזור חלוצי חדש מתוך ביתם, מתוך מרכז חייהם. חוק זה נחוץ לגופו של ענין ההשכלה למתיישב הצעיר ולשם קצב פיתוח מאכסמיאלי של אזורים חלוציים בארץ. הצעה זו באה לא לבלד לעודד את ההשכלה בהתיישבות החלוצית הצעירה, כי אם לעודד את ההתיישבות החלוצית הצעירה על-ידי מתן אפשרות לפיתוח האינטלקטואלי של הנוער המעולה והמוזנן בתוך התיישבות זו. ועוד משהו, ואולי המפתיע ביותר : חוק זה מתכוון לשחרר את האדם הצעיר בתוכנו מהרגשת קרבת הדעת, מתסביך קיפוח האישיות בחיי החלוצי. הנערים והנערות שלנו, שהלכו לעין ראדאן בואכה אילת, צריכים להיות בני-חורין מהרגשת קרבת האינטלקט וצמיחת האישיות על מזבח החלוציות. החוק הזה חותר לאחדות כיבושי הישי מן וכיבושי הרוח, לאחדות המדע והטכניקה עם הווי ההתיישבות החלוצית.

המדינה היא שערבה למלאו התפתחותה של האישיות החלוצית הצעירה, לא מתוך עקירה מאזור ההתיישבות כבית שלו, אלא מתוך היצמדות לפיתוח האזור ושכ-לול טעם החיים והתרבות בתוכו. המדינה היא שמצוה להבטיח את מלאו האפשרות לראויים לכיבושי הדעת תוך כיבושי האדם במולדת.

המדינות המתוקנות בעולם הנהיגו השכלה על חשבון המדינה לאלה ששירתו בשירותי בטחון במלחמת-העולם.

(* ראה נספחות.

ישיבה כ"ה, כ"ט תשנ"ב (28 נובמבר 1951)
— הצעות לסדרהיום (שפרינצק, בדר, בן-גוריון, וילנר, ריפתין) —

3. חנייתו של שאכט בשדה-התעופה בלוד

כאחד מקוראי העתונים התביישתי כשקראתי על שיחת עיתונאים יהודיים עם שאכט ועל הצטלמות עם אחד הרוצחים של ששה מליונים יהודים; התביישתי לראות שיחה מחפירה זו וצלם-הקלון בעתון עברי. השתוממתי גם על בעל-המזון שנתן לשאכט לחתום בספר המבקרים. דבר זה טעון עיון: איך ייתכן יחס כזה מצד יהודים יהודים? מי הוא שאכט וגם איך ייתכן שאחד מחברי הכנסת נוסע לבירת הנאצים — וחבריו שותקים.

מאיר וילנר (מק"י):

והי הגנה בעקיפין על שאכט, לטשטוש הענין!

יעקב ריפתין (מפ"ס):

זה קרה מפני שהמשרה של היתה עסוקה במלחמה בימאים ולא בשאכט!

ראש הממשלה ד. בן-גוריון:

אין ספק שכיום מחפיר זה יש חלק לעתונות מסוימת ולחוגים פוליטיים מסוימים. עכשיו אעמוד על אחריות השלטונות בענין זה.

המצב החוקי הוא, שהעובר בארץ רק בטרמינל, אינו זקוק לזיוה ישראלית וגם מותר לו לרדת לתחנה לזמן מה. אגב ביורר המקרה של שאכט נודע לי שהסידורים בשדה התעופה אינם כשורה אצלנו. סדר זה הוא ירושה מימי הבריטים, ועלינו לתקן זאת. בכל הארצות, על-כל-פנים בארצות שאני ביקרתי בהן, כשנוסע בא בלי זיוה בטרמינל זיט, הוא יכול אמנם להיכנס לחלק מן התחנה, אבל חלק זה מוגדר ומובדל, ואינו יכול לצאת ממנו לתחומי הארץ ושום איש מבני הארץ אינו יכול לגשת אליו. אצלנו אין הדבר הנה כן. בירירת הענין עם המשרה המקומית ורוב רר שיש צורך בשינוי. לפי המצב הנוכחי אין שום מניעה שייכנסו לארץ בדרך זו מרגלים. מרגל יכול לבוא בלי זיוה, לרדת לתחנה כאילו לטעוד לבו ולהתחמק ולהיכנס אל הארץ. עוד יותר קל בשבילו לבוא במגע עם סוכן פנימי מתוך הארץ, לשוחח איתו ולמסור לו או לקבל ממנו נירות. דבר זה טעון תיקון.

כך קרה עם שאכט, שיש להשתומם על חוצפתו, שה"ר שה לעצמו לעבור את ארץ-ישראל. הוא בא כנוסע בטרמינל זיט. הגיע באווירון מטוקיו העושה דרכו לאיטליה. כמובן, בלי ידיעה מוקדמת של המשרה, ירד בתחנה, יחד עם כל שאר הנוסעים שהיו רשאים לרדת. סמל-המשרה צריך לבדוק הפאספורטים של נוסעים אלה. לא היתה לו כל פקודה והוראה לאסור מישוה במקרה זה. מבחינה פור-מאלית הסמל אינו אשם. הוא רק לא היה די חריף. לו היה חריף, היה מתקשר מיד עם המטה, ומודיע לו על טיבו של הנוסע. כמל דעת עצמו לא היתה לו סמכות לעשות שום דבר. על המשרה לא עשה זאת. בדק את הפאספורט ונתן לו לחזור לאווירון שהפליג לאיטליה.

אין ספק שמקרה זה מחייב שינויים בסדרי שדה-התעופה בלוד, שהיא תחנה עולמית מרכזית. הוא מחייב גם הוראות מיוחדות איך לנהוג במקרים כאלה. אינני יכול לקבל הצעתו "הפאספורטים" של חבר-הכנסת בדר, לעשות כפי שעשו שווארצבאד ופראנקפורט. אנחנו כעת במדינת-ישראל, וברשותנו לאסור אנשים ולהעמיד אותם למשפט, ואסור שמישהו יעשה דין לעצמו. מי שיעשה עצת מר בדר יהיה רוצח. ובנקודה זו עלי לחלוק על דעת חבר-הכנסת בדר.

היו"ר י. שפרינצק:

נעבור להצעה לסדרהיום מס' 53 של חבר-הכנסת יוחנן בדר: הופעתו של ד"ר האלמר שאכט בלוד והתנהגות השלטונות בהודמנות ההיא.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

כנסת נכבדה. אני רוצה לדבר בענין זה בשקט, למרות הקושי שבדבר, כי דבר זה הביא להשפלת כבוד האומה. כבוד המדינה נפגע קשה. אני מרגיש את עצמי אישית מושפל מאד בענין זה. אני חושב שזה יהיה לכבוד לכל אחד מן החברים, אם ישתתפו ברגש זה.

כשדנו בחוק נגד הנאצים ועוזריהם, החליטה הכנסת שאם אחד מהם ייתפס בשטח ישראל יובא לדין. היו חברי כנסת שחשבו אז, שדבר זה הוא תיאורטי בהחלט, אך הנה בא עתה אחד מהם לארץ; בא אלינו, לשטח רבונותנו, שר האוצר של היטלר, איש שסיפק לו אמצעים לפשעיו, איש שאסף ברייכסבאנק זהב משיניהם של רבבות אנשים, כדי שישמשו כלי רצח, איש שבית-הדין לדינאצי-קאציה בגרמניה הכיר בו כנאצי. הרי ידעו שהוא יבוא הנה, יש ענין של סידורים, וידעו שהוא יצא. אך הרשו לו לצאת מן האווירון, ולא אסרו אותו, למרות שהיו שם שוטרים, אורחים ופקידים. נתנו לו לאכול ולשתות, קיבלו אותו בחיוך, שאלו אותו שאלות וגם לקחו מאתו חתימה כדי לכבד אותו ואותו.

רבנותי, יש צורך לעשות משהו בענין זה, יש צורך לדון על הסיבות שגרמו להתנהגות כזאת. אנחנו הדור הראשון לגאולה ואחרון לגטו, ולא ייתכן שמי שעבר את התקופה של מלחמת השיחרור — יסכים לאוירה זו מסביב לבעיית השילומים, לדיבורים שישנם גרמנים טובים וגרמנים רעים, ושלא תיתכן שנאת עולם נגד הגרמנים שהם עם "גדול", ושדבר זה נחוץ לנו כדי להציל את מדינת-ישראל. רבותי, יש צורך לעשות משהו בענין זה, להחליף את האנשים בלוד, כדי שהחדשים ידעו איך להתנהג. לא יכולה להתקבל הטענה שלא הבינו, ולא ידעו שיש צורך לתפוס אותו. יש צורך להעמיד לדין את האנשים שהיו חייבים לאסור את הפושע שבפושעים, אך לא עשו זאת ונתנו לו לצאת משטח ישראל.

צריך גם לדון בבית על הבעיה הזאת, מכיון שהבית הזה אינו רק בית מחוקק, הוא גם מקור לתורת מוסר לכל העם, ויש צורך שהדיון הזה ילמד את הציבור. בכל שדה-התעופה, מקום שם נמצאו מאות יהודים, ביניהם גם מזוינים, לא רצה איש ליטול לעצמו את הכתר של סראנקפורט ושוארצבאד. דבר זה מוכיח על אוירה מסוימת. וזה יהיה מאד רע אם להצעה שלי לא יהיה יחס חיובי. אני חושב שצריך להבריח את האוירה, ולשם זה נחוץ קודם כל דיון.

אני מרגיש סבל אישי בעובדה, שלאדם זה היתה התוצפה לבוא לישראל, ואני מרגיש הפסד אישי שאיש זה עזב חי את שטח ישראל. אני חושב שרגש זה צריך להיות משותף לכל בני הארץ, ולשם זה יש צורך בדיון.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אצטמצם בענין שאכט בלוד, ולא אגע בשאר הדברים שנשמעו כאן. השואל, בצדק, עורר שאלה כפולה, אם כי לא העריך כנראה הכפילות שבשאלתו: יחס הציבור שהיה במקום לשאכט ויחס השלטון בשדה-התעופה.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

ההחלטה של ועדת הפירושים היתה שנוסח זה הוא פסול, ואדוני ישב אתנו ומר רוזי ישב אתנו בשעה שקיבלנו החלטה זו.

אסתר רויאל-נאור (תנועת החרות):

אם היה ערעור, צריך לנהוג בהתאם להחלטה על הערעור.

חיים לנדאו (תנועת החרות):

יהיה בכך אימץ הלב לומר בגלוי שרוצים להוריד את הדבר מסדר-היום.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

הצעתי היא להצביע תחילה על ההצעה להעמיד את הענין לסדר-היום, ואחר-כך יבואו ההצעות האחרות.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מסכים.

הצבעה

בעד ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת

— 31

א. בן-אליעזר

בעד ההצעה להסתפק בהודעתו

— 34

של ראש-הממשלה

יוחנן בדר (תנועת החרות):

אבקש ספירה שניה. יש לי ספקות במנין הקולות.

היו"ר י. שפרינצק:

אבקש את חברי-הכנסת ספיר ורפאל למנות את הקולות שנית.

הצבעה שניה

בעד ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת

— 31

א. בן-אליעזר

בעד ההצעה להסתפק בהודעתו

— 34

של ראש-הממשלה

ההצעה להסתפק בהודעתו של ראש-הממשלה

נתקבלה.

משה סנה (מפ"ם):

אבקש רשות-הדיבור להודעה בקשר לפרוצדורה. אני מודיע שסיעתי תערער בוועדת-הכנסת על חוקיותה של ההצבעה הזו.

היו"ר י. שפרינצק:

אין צורך לערער על חוקיות ההצבעה, משום שתוצאת ההצבעה הראשונה והשניה היו שוות אם אפשר לערער, הרי זה על הפרוצדורה של ההצבעה. אני מסכים לבדוק אם אפשרית הצבעה על נוסח כזה.

יש להצטרף על שהסמל לא עמד על-כך שהוא צריך להודיע למטה המשטרה ולקבל ממנו הוראות. אבל אינני חושב שהוא עשה פשע כל שהוא; הוא רק גילה חוסר-עירות מיוחדת. אני מייחס חוסר-עירות זה ליחס של חלק מהעמותות ומהציבוריות שלנו בענין זה — יחס תמוה זה בא לידי גילוי בעתונאי שהצטלם עם הפושע הנאצי וה-עתון שהדפיס צילום זה.

היו"ר י. שפרינצק:

היש הצעות אחרות מלבד ההצעה לקיים דיון? יש לנו שתי הצעות: האחת לדון בהצעה, והשניה — האומרת להסתפק בהסברה שניתנה עליי ראש הממשלה. (קרי: אות מספספס ליתנועת החרות: מציע זאת?)

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אני מציע זאת.

היו"ר י. שפרינצק:

נצביע על ההצעה האומרת שהבית שמע את הודעת ראש-הממשלה ומסתפק בה.

אסתר רויאל-נאור (תנועת החרות):

על זאת תעברו לסדר? גם על זאת?

מאיר ארגוב (מפא"י):

מה יש?

אסתר רויאל-נאור (תנועת החרות):

באמת, מה יש עוד בשבילכם?

יוחנן בדר (תנועת החרות):

יש החלטה שבמקרים כאלה יכולה הכנסת לדון, לעיבור לסדר, או להעביר לוועדה. אי-אפשר להוסיף הערה שהכנסת שמעה ומסתפקת. זהו כבר ענין מריטורי, והוא טעון דיון. ההצעה הזאת עומדת בניגוד לסדר-הבית.

היו"ר י. שפרינצק:

אין זה סדר חדש. יש ניסוחים שונים. לא פעם נייסחנו כך והצבענו על כך.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

אבל לאחר שהיה ערעור של חברי-הכנסת ברי-הודה בענין זה, היתה החלטת ועדת הפירושים!

היו"ר י. שפרינצק:

טענותיו של חברי-הכנסת בדר אינן ברורות לי, שהרי כבר הצבענו פעם על נוסח כזה. המתנגדים — יצביעו נגד.

4. המחסור בסכון

היו"ר י. שפרינצק:

רשות-הדיבור לחברי-הכנסת הראל להצעה לסדר-היום בדבר המחסור בסכון המסכן את בריאות העם.

בן-ציון הראל (הציונים הכלליים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני עובר לשאלה פרוזאית יותר והיא שאלת המחסור בסכון, שהנני מציע להעמידה על סדר-יומה של הכנסת. מיכסת הסכון בהתאם לקיצוב שלנו היא דלה מאד, ואף זו הוצאה לפועל השנה

רק בחלקה. מיכסת זו אינה מספיקה לרחצה, ולכביסת לבנים, הן בבית והן במכבסות. הכמות הניתנת למעשה לתינוקות אינה מספיקה נקיין החיתולים ויתר הצרכים החשובים. אף מיכסת הסכון לבתי-חולים מפגרת אחרי הצרכים ההכרחיים, אפילו בבתי-החולים למחלות מידבקות.

בהתאם ללידיעות מוסמכות ממשרד-הבריאות ירדה השנה התצרוכת שלנו בסכון לממוצע חדשי שהוא פחות

ישיבה כ"ה, כ"ט תשנ"ב (28 נובמבר 1951)
— הצעות לסדרהיום (הראל, יוסף, אריאב) —

חיים אריאב (הציונים הכלליים):
עכשיו השאלה היא: סבון או לחם.

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:
עכשיו לעצם הענין. אינני סבור שיש מקום לדבר על מחסור בסבון במידה שיש בה כדי לסכן את בריאות הציבור, בעת שלמעשה חילקו כחודש נובמבר לכל נפש חתיכת סבון כביסה בת 500 גרם.

חיים אריאב (הציונים הכלליים):
ומה היה באוגוסט?

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:
בחודש אוגוסט עדיין לא היתה קיימת הממשלה העומדת לפנינו היום. אני מבין שאין מטפלים כאן בהיסטוריה אלא בעובדות, ואני מבין שרוצים לדבר לא על מה שהיה אלא על מה שיהיה. על מה שהיה לפני שנה אפשר לכתוב חיבור, אבל הכנסת דנה בענייני-דיומא, מהו המצב היום ומה יהיה מאר ומחרתיים.

אנו עומדים כעת בסוף חודש נובמבר, וברצוני להגיד מלים אחדות על המצב בעתיד, שכן העתיד הוא הקובע.

בחודש נובמבר מחלקים חתיכת סבון כביסה בת 500 גרם לנפש; משפחה בת ארבע נפשות מקבלת איפוא החורש שני קילוגרם סבון כביסה — כמות שאינה קטנה כל עיקר. נוסף על כך מחלקים החורש חתיכת סבון רחצה לנפש. וילדים מקבלים שתי חתיכות סבון רחצה. מחלקים בקבוק נוזל-כביסה סינטטי; 110 גרם אבקת-כביסה, וזה חוץ מתוספות מיוחדות המוקצות, כפי שאמרתי, לילדים, לרופאים, למוסדות, לבתי-חולים, לבתי-חרושת, למכבסות מסחריות וכו'. אמנם בשנה האחרונה היו פיגור רים באספקת הסבון, אבל אם לדבר על המצב הקיים, הרי הוא כפי שצינתי. התצרוכת השנתית הרגילה תגיע בשנת 1952 ל-13,128 טון סבון כביסה, שיעלו במטבע-חוף כ-3,220,000 דולאר; 2,400 טון סבון רחצה שיעלו לנו במט"ב כ-690,000 דולאר; 4,400 טון אבקת כביסה שיעלו במטבע-חוף 690,000 דולאר; בסך-הכל: 4,600,000 דולרים לשנה. סכום זה יהווה רבע מכלל תקציב היבוא לשמנים.

ברור כי סכומי מטבע חוץ אלה גדולים למדי, ויש לחפש דרכים לחסכון במטבע-חוף בלי לפגוע בהגיגיה של הציבור ובבריאות העם. לכן, הכנסנו בזמן האחרון לשימוש תחליפי סבון סינטטי למיניהם, וכ-50% מכמות סבון הכביסה יוחלפו בחומרי כביסה וניקוי סינטטיים. חומרי הגלם המיוצרים מתוצרת נפט מובאים מחוץ-לארץ, ובחלקם הם עוברים עיבוד נוסף בארץ. בתכנית לשנת 1952 החלטנו את מחצית סבון הכביסה, 6560 טון, ב-16,000 טון נוזל כביסה סינטטי בריכוז של 6%. דבר זה יחסוך לנו כמיליון דולאר לשנה במטבע חוף. היעילות וכושר הכביסה של החומרים הללו הוכחו זה מכבר, והממלכה תדאג להטיל פיקוח על הסדר ייצורם ושיווקם של החומרים, וכן על מחיר התוצרת ושיבה. בתכנית הממלכה להקים מיתקן לייצור מוצרי סבון סינטטי ליד בתי-הזיקוק לנפט. עליידי כך אנו מקווים לחסוך מאות אלפי דולארים לשנה. בדעתנו לכלול בעתיד במנות הסבון החד-שיות את הכמויות הבאות: 250 גרם סבון כביסה לנפש; 100 גרם סבון רחצה לנפש; 110 גרם אבקת כביסה סבוגית וסינטטית לנפש; 650 גרם חומר כביסה וניקוי סינטטי נוזל. זה מלבד התוספות המיוחדות לילדים, למוסדות, למסעדות, לבתי-חרושת, למכבסות וכו'. ועדת

מ"ק לנפש לשנה, לעומת התצרוכת בשנת 1950, שהיתה 5.8 ק"ג לנפש לשנה. הגענו למדרגה הנמוכה מזו של סיציליה המשמשת סימן לבורות יעוני בארצות אירופה. בארצות-הברית, ובארצות רבות אחרות, עולה התצרוכת על 12 ק"ג לנפש. תרבות העמים, נמדדת, בין השאר, גם לפי תצרוכתם בסבון.

הבעיה מחייבת טיפול ותיקון דחוף נוכח הסכנה הגדולה של הפצת מחלות כיום בארצנו. אזהרה חמורה ניתנה לנו על-ידי ד"ר איבן מנורבגיה, מומחה בעל שם עולמי לרפואה המונעת. בנאומו בתל-אביב ביום 28 בספטמבר 1951, בשם רבים מן המשלחת הרפואית בארץ, הגיד את מצבנו מבחינת סכנת המחלות — שאנו "מתהלכים בקצה היר-נעש". כבר לפני שנה התרעו על חומרת השאלה במועצת הבריאות. למרות ההבטחות של שר-הבריאות, הורע המצב מאז.

הסבון הנהו מצרך חיוני יותר מהלחם, באשר אין לו כל תחליף. עלינו לחנך את הציבור לשימוש בסבון באופן מאכסימאלי לשם שמירה על הבריאות. הפרט אינו מרגיש בחסרונו כשם שהוא מרגיש בחסרון במוון, ודוקא משום כך הוא מוותר על הסבון ביתר קלות ומסכן לא רק את בריאותו, אלא את בריאות שכניו ואת בריאות הכלל.

כוננתי היא להציע הבטחת אספקה מלאה של סבון כאחד המצרכים החיוניים ביותר לאוכלוסיית המדינה. אם אין אפשרות לבטל את הקיצוב בעתיד הקרוב, לרגל חוסר אמון מצד התושבים, שהאספקה המלאה תהיה לאורך ימים — הרי צריך לקבוע את הקיצוב במידה כה רחבה שיספק את הצרכים לנקיון ולמניעת מחלות, ומבלי שיהיה כדאי להעביר את הסבון במחירים גבוהים לשוק-השחור, כפי שזה נעשה עד עכשיו על-ידי רבים מהשכבות הנחשלות, ועל-ידי כך ייצרים שוב אי-שוויון בשימוש בסבון.

אשתדל להוכיח שהתוספת בדביזים הדרושה לשם כך היא קטנה, אם ישתמשו באופן ראציונאלי בסבון סינטי (דטרגנטיים). התוספת של הדביזים הללו חיונית בהחלט.

הריני מציג את הבעיה לסדרהיום של הבית לא לשם ביקורת על העבר, אלא לשם תיקון המצב בעתיד, מתוך הכרת החשיבות המכרעת לבריאות העם.

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני חושש שטעה המציע כאשר אמר שהשאלה היא שאלה תרבותית. אילו היתה זו שאלה תרבותית, הרי היה בארץ סבון בשפע. לצערי אין זו אלא שאלה של מטבע חוף. לא נכון שהממלכה אינה מבינה את החיוניות שבדבר, אלא שאין לנו מטבע חוף במידה מספקת כדי לספק סבון בלי קיצוב. אילו האמנתי שעל-ידי דיון בבית אפשר היה להוסיף אפילו 10,000 דולארים — סכום קטן מאד — לסבון, הייתי מסכים לדיון ברצון.

יחד עם זאת אינני סבור שאדם כמו בעלי-ההצעה היה צריך לטפל בבעיה הזאת בקלות כזו. אדם מהרחוב יכול אולי להגיד שסבון חשוב מלחם; אבל העובדה היא — ואדוני כרופא יודע זאת — שאם לא יהיה לחם בארץ במשך שלושים יום לא יהיה לנו כלל ציבור, ואם הציבור לא יתרחץ שלושים יום — הוא יישאר בחיים. אני אינני חושב שאנשים רבים יבחרו למות ובלבד שימותו נקיים ויבחרו בסבון במקום לחם.

אני מעריך מאד סבון ואני מקווה שיהיה סבון, אבל אני מודה, שאם נצטרך לבחור — נבחר בלחם.

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:
לא.

שר-האוצר א. קפלן:
אני מוותר על כך.

יוהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):
אם אין חילוקי דעות, ואם שר-האוצר מוותר על הע' ברת הענין לוועדת-הכספים, נפתרת כל הבעיה.

מכיוון שעליתי לדוכן הייתי רוצה, ברשות היושב ראש, להשמיע הערה בקשר לצורת הדיון. לא ייתכן להפוך הצעות לסדרהיום לבירור ממצה של הבעיה, ונדמה לי שגם המציע וגם המשיב מטעם הממשלה נכנסו לעומקה של הבעיה. כל המספרים ששמענו מקומם בדיון עצמו. אני שומע שישנם חברי-כנסת הסבורים שנהגו כשורה, אך אני סבור שאין זה כך. בשלב זה יש להחליט אם דנים או לא, ואין להיכנס לעצם הדיון.

היו"ר י. שפרינצק:

ייתכן שהצדק עם חברי-הכנסת הררי, אך אני מסתפק במועט. הלוואי ובסעיפים אחרים לא יעברו את הגבול יותר מבסעיף זה, אם גם כאן הרחיקו לכת במקצת. הפטש לא יכול היה כל-כך מהר להתערב בהסברה הסינטיטית שש מענו. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע עליי וועדת הכנסת.

ה צ ב ע

ההצעה נתקבלה.

התפטרות הימאים בצי המסחרי

רחוק. כאיש שעסק חמש-עשרה שנה בחינוך צעירים להליכה לים, כיושב ראש אגודת „זבולון“, האגודה שחינ' כה מאות צעירים למקצוע חלוצי מובהק זה, שנרכש על-ידי צעירים יהודים זמן רב לאחר החלוציות ביבשה, אני מכיר מאות צעירים, שנראו כשיכורים משמחה בשעה שה' עלו על דעתם שנוער יהודי יוכל להתגבר על הגלים הכב' דים של הים הפתוח לאורך מדינתנו. אני יודע כמה שנים חיכו צעירים אלה, עד שיכלו לעלות על אניות, להתאמן באניות זרות, ועד שזכו להיות אנשי-ים, ההולכים למרח' קים רבים עד מעבר לימים, כדי לשרת את המדינה תחת דגל המדינה, הדגל העברי. משום כך קשה לי להבין את המאורעות והזעזועים העוברים על צעירים חלוצים במק' צוע זה. חיכיתי וקיוויתי שהממשלה עצמה תביא לפני הכנסת את הדבר לבירור. מחר ימלאו שמונה-עשר ימים מאז התחיל הסכסוך המזעזע והקשה הזה, המורט את הע' צבים של כל אחד מהאזרחים ושל נבחרי העם בציון. אם הממשלה לא העמידה שאלה זו לבירור, לא רק שאני מצטער על כך, אלא שאינני מבין זאת. זו היתה צריכה להיות השאלה הראשונה לדיון בין שאר השאלות שנדונו ב-17 הימים האחרונים. בוודאי שהיה מקום לקיים בירור בכנסת או למסור הודעה.

אני מקווה שבשאלה זו לא תהיה סתם הצבעה, אלא שכל הדברים הנוגעים לכך יובאו לפני הכנסת ותינתן אפשרות לנבחרי העם להעמיד את השאלה לכל עומקה ולכל רוחבה. זו לא רק שאלה של מאות אלה המעורבים בסכסוך זה, זו שאלה נפשית יותר מאשר שאלה חמרית או אחרת. אין אני רוצה להיות נאיבי כמו חברי-הכנסת הררי, שחשב שבאופן טבעי יצביעו בעד הצעת החוק שלו.

מומחים ועקרות בית מנוסות מצאו שכמות זו מספיקה בהחלט לסיפוק התצרוכת בסבון. טעות היא לומר שכמות זו עלולה לסכן באיזה אופן שהוא את בריאות העם. עם כל הכבוד לבעל-ההצעה, אני חושב שעל-יסוד העצה שקי' בלתי ממומחים, תהיה כמות הסבון, שקבענו לעצמנו כחכ' גית לשנת 1952 מספיקה למילוי צרכיו של הציבור.

כפי שאמרתי, לא הייתי מתנגד לדיון אילו היה חילוקי דעות בינינו לבין המציע ביחס לצורך לספק סבון לציבור במידה שמצבנו בשטח מטבע החוץ מרשה לנו, או אילו חשבתי שהדיון יוסיף משהו במטבע-החוץ, שהוא הדבר היחיד שעלול להפריע לנו. אנו יודעים על סכונים סינטי-טיים, מייצרים אותם ונייצרם בעתיד. אינני רואה כל טעם בדיון בבית בשאלה זו. לאור ההסברים שנתתי אני מציע לעבור על ההצעה לסדרהיום.

יוהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה. נדמה לי ששני הצדדים יכולים להסכים לכך.

שר-המסחר והתעשייה ד. יוסף:
אין לי התנגדות לכך.

יוהר הררי (המפלגה הפרוגרסיבית):

ייתכן שישנם חילוקי-דעות ביחס לוועדה שאליה צריך להעביר את הענין. שר-המסחר והתעשייה סבור כנראה שו' עזת-הכספים היא הוועדה המתאימה.

היו"ר י. שפרינצק:

נעבור להצעות לסדרהיום בענין שביתת הימאים. רשות-הדיבור לחברי-הכנסת רוקח.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

כנסת נכבדה, אני רואה ברשימת ההצעות לסדרהיום את הסעיף שאני מציע — בארבע נוסחות שונות. בדיוני להגן על הנוסחה שלי האומרת, שעל הכנסת לדון במאור' רעות בנמל חיפה בקשר עם התפטרות הימאים העברים משירותם באניות ישראליות. יכול אני להוסיף על הנוסחה הזאת צורות נוספות כגון שביתות, התנגשויות וכו'.

היום הוא היום השמונה-עשר שבו כל אזרח בארץ עוקב בתמיכה ובזעזוע אחרי המתרחש בנמל הראשי בנ' דינתי-ישראל. אין בדעתי ובדעת סיעתי לקבוע עמדה לגבי מה שקרה כאן, אם זהו סכסוך מפלגתי, סכסוך בין ההסתדר' רות לבין הימאים, או סכסוך בין המדינה לבין הימאים. אנו מגשים באפלה בשטח זה, וכך גם רוב האזרחים בארץ, מרוב קריאה ושמיעה על המתרחש בנמל חיפה. בכל זאת, אין הדבר מונע מאתנו את הצורך והאפשרות לחבוע שיהיה דיון מלא ושלם להבהרת הדברים שקרו בחיפה. אותי זעזע הדבר במידה כפולה. ראשית גזעזעתי כאחד ממסדיו ומשותפיו של נמל תל-אביב; לא אוכל להתייחס בשוויון-נפש למה שקורה בנמל אחר בארץ, כי זוהי שאלה ארצית ולא שאלה לוקאלית. אני זוכר עדיין את הנערים שסחבו את שקי המלט מתוך האניה ליד הגשר, את התמסרותם לעזבות הספנות. היה זה הישג גדול, שנ' ערים יהודים, חלוצים ראשונים בשדה הימאות העברית, יכלו להיות הגאים בסירות פשוטות. החלום להעלות את הנערים האלה לדרגת אנשיים, ימאים וקצינים, עזו היה

עלולות בעובדים נאבקים, תוך זלזול געדר אחריות לגבי הצי הלאומי. הממשלה סירבה להיענות לפניה של איגוד הימאים להיפגש אתם, כדי לסיים את הסכסוך, ועלידי כך נטלה על עצמה את התפקיד להרחיב את הסכסוך ולהעמיקו.

היו"ר י. שפרינצק:

לאחר שיוחלט על דיון, אפשר יהיה להרחיב את הדיבור על עצם הנושא.

משה ארם (מפ"ם):

אני רק מסביר, מה צריך להיות הדיון ומה הן ההצעות.

ממשלת ישראל אינה יכולה לנהוג לפי הפתגם הרר סי: „להוריד את הכובעים ולעמוד על הברכים“. בצורה כזו נהגה הממשלה לגבי חלוצים, כובשי הים שעלו על אניות לאחר שיצאו מאש מלחמת השחרור. אני בוש ונכ"לם בפני המבצע האחרון של הממשלה ששלחה לשובתים צווי גיוס.

היו"ר י. שפרינצק:

אין עכשיו מקום לוויכוח לעצם הענין, ומלבד זה — זמןך עבר.

משה ארם (מפ"ם):

אני תובע שהכנסת תחייב את הממשלה לבטל את צווי הגיוס, לפחות עד הדיון.

יעקב ריפתין (מפ"ם):

גיוס השובתים הוא פגיעה בצה"ל.

משה ארם (מפ"ם):

הצעתי היא לחייב את הממשלה להיכנס מיד למשא ומתן עם השובתים, כדי לחסל את הסכסוך, לשחרר את המתנדבים, להחזיר את העובדים הנאמנים ולהפסיק את מסעי-הענשים המבזה את כולם.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מבקש מאת הנואמים הרוצים עוד לנצל את זכר חם לרשות-הדיבור, לדבר על ההצעה לסדר-היום בלבד ולא להיכנס לעצם הדיון.

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת אבניאל להצעה לסדר-היום שלו: בעיית שיתוק הצי המסחרי.

בנימין אבניאל (תנועת החרות):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. כשדיברתי לפני שבועיים על שאלת התחבורה עברתי בחטף על ענין הימאים, מכיון שקיוויתי ששר-התחבורה והממשלה יבינו שבעיה זו תובעת פתרון דחוף ביותר, למרות ה„כוחות“ הגדולים המעוררים במאבק. מאז כבר עברו שמונה-עשר יום והדברים הלכיים ומקבלים צורה מראיגה ביותר. רר חזות זרות מנשבות בים חיפה ו„אינטרסים“ צדדיים נבי נסו למשחקי, ולא ייתכן שהמדינה תעמוד מנגד בכל הענין הזה, לא תאמר את דברה ולא תטיל את משקלה לשם חיסול המצב ההולך ומחמיר. צריך שיהא בה הכוח להי גיד את דברה גם לגורמים בעלי כוח ועמדה המעוניינים במטרות אחרות לגמרי בסכסוך-ימאים זה והמפרעים לחיסולו ולהסדר.

בהתחשב בהודעתו של שר-התחבורה, אני עומד על דעתי, שיש לפתוח בדיון מיד, ואני תובע, שהבעיה ת-

אני פונה שוב בבקשה, ששאלה זו תועמד במהרה לדיון ולברור בכנסת.

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה להודיע בשם הממשלה, שאנו מסכימים שנשיאות הכנסת תקבע זמן בהקדם כדי להעמיד לדיון בכנסת את הבעיה שכמה מחברי-הכנסת רוצים להעמידה לדיון. אינני יודע מה שם ייקרא לדיון, אני מניח זאת לנשיאות הכנסת, אבל אילו הייתה אני צריך לקבוע את השם, הייתי אומר: דיון על הנסיון לשחק את צי המסחר של מדינת-ישראל. אבל, כאמור, נשיאות הכנסת היא שתקבע איך ייקרא הסעיף לסדר-היום.

יעקב ריפתין (מפ"ם):

אבל לפני הדיון על הממשלה להפסיק את התערבות הצבא והמשטרה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אין זו ממשלת ייבסקציה.

יעקב ריפתין (מפ"ם):

אבל אין להשתמש באמצעים של טרור נגד פועלים.

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

ביקשתי למסור את הודעתי זו מיד לאחר דברי חבר-הכנסת רוקת, כי כוונתי היתה לומר שהסכמתנו לדיון מתייחסת גם להצעות חברי-הכנסת אבניאל, בריהודה וזילנר.

משה סנה (מפ"ם):

ההצעות לא הושמעו.

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

אבל הן רשומות.

משה סנה (מפ"ם):

למדת מוזיפל.

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

לא למדתי מאומה מוזיפל, אני חושב שאתה לומד עכשיו ממישהו גרוע ממני.

אני חוזר ואומר שמצדנו יש הסכמה לדון על כל ההצעות המתייחסות למאורעות שאירעו בנמל חיפה בקשר להתפטרות הימאים וכל הסתעפות המאורעות שבאה אחריהם.

היו"ר י. שפרינצק:

חבר-הכנסת שיש להם הצעות לסדר-היום בשאלה זו יכולים להשתמש בזכותם. אקציב לכל אחד שלוש דקות בלבד.

משה ארם (מפ"ם):

לא אכנס כאן לפרשת הסכסוך בין אגודת הימאים לבין ההסתדרות וגם לא לפרשת סכסוך העבודה, אין זה מענינה של הכנסת. היחסים בין ציבור הפועלים יתבררו בתוך ציבור הפועלים עצמו. אבל אין הכנסת יכולה בשום פנים לעבור בשתיקה על התפקיד שמילאה וממלאת הממשלה בסכסוך החמור. הממשלה התעברה בשביתת הימאים על מנת לשבור אותם ואת שביתתם, ולא על מנת לחסל את סכסוך העבודה בהבנה, יש בזה כל הסממנים הפסולים של קשיחות לב, רשעות והת-

יעקב ריפתין (מפ"ם):
הפועלים קובעים אם ישנה שביתה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
ציבור הפועלים המאורגן קובע זאת ולא הייבסקציה ועושי דברה השותפים להם בסיעות האחרות.

יעקב ריפתין (מפ"ם):
הפסיקו את הטורר של השימוש במשטרה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
לא היתה ולא קיימת כל שביתה ואנו רוצים בוויכוח כדי לברר מדוע נעשתה חבלה זו — אשר לא הצליחה ולא תצליח — בצי המסחרי של ישראל. לא היה כל סכסוך עבודה וממילא לא היתה כל שביתה. ימאים עזבו את הע' בודה, על מנת להטיל אימה על הסתדרותם, הסתדרות העובדים הכללית. כחבר ההסתדרות אני גאה על התנהגות ההסתדרות העובדים במקרה זה. כאורח במדינה אני גאה שיש לנו הסתדרות עובדים כזאת. האנשים שעבדו בצי המסחרי קיבלו דחיה משירות צבאי באשר עסקו בע' בודה חיונית. מאחר שהם עזבו העבודה הם חייבים לשרת בצבא והם יגויסו וככל חייבי גיוס ישרתו שנתיים בצבא. לאחר שהתחבולה הראשונה של התפטרות מהשירות הימי נכשלה, וציבור הפועלים המאורגן והמדינה לא נבי' הלו, כי נמצאו פועלים ישראלים המוכשרים ומוכנים להפ' עיל האניות — עמדו „המתפטרים" והכריזו שביתה, מבלי שיהיה שום סיכסוך עם המעבידים, וגם ניסו בכוח לתפוס אניות. הפקרות של כוח לא תשלוש במדינה הזאת, גם אם הייבסקציה תסיף לה...

מאיר וילנר (מק"י):
זו הוראה של הסטייט דפארטמנט לקראת בואו של דניאל. הסטייט דפארטמנט הכריח אתכם לשבור את השביתה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
אין כל שביתה, אלא נעשה נסיון פושע מטעמים מדיניים לחבל בעורק החיוני ביותר של מדינת-ישראל.

יעקב ריפתין (מפ"ם):
זו עליה על עובדי הים.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
הממשלה אחזה ותאחז —

מאיר וילנר (מק"י):
זה הסגנון של פרנקו.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
— באמצעים הדרושים להפעיל הצי, ואני שמח לציין כי הצי פועל למגינת-לכם של כמה תומכי המחבלים. הוא פועל ויפעל, וחייבי הגיוס יגויסו. וכל אלה המפעילים האניות יקבלו ההוקרה של המדינה ושל צי-בור הפועלים המאורגן —

יעקב ריפתין (מפ"ם):
לא ! מפירי שביתה לא יקבלו הערכה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
— כי הם משרתים את המדינה, הם מפירי חבלה, לא נשנה דבר מן הפעולה שעשינו עד כה, ואני מודיע שבכל האמצעים שבידינו, יופעלו האניות גם להבא כשם שהופ' עזו עד כה.

עמד לדיון דחוף ביותר ביום ב', הבא, באם הדברים לא יסתדרו עד אז לשביעת רצונם של הנוגעים בדבר ול-טובת מדינה.

היו"ר י. שפרינצק:
רשות-הדיבור לחבר-הכנסת וילנר להצעה לסדר-היום שלו: התערבות הממשלה והמשטרה בשביתה הימאים של הצי המסחרי הישראלי.

מאיר וילנר (מק"י):
כנסת נכבדה. ברצוני לבסס את הנושא שסיעת המפ" לגה הקומוניסטית הציעה לדיון והוא: התערבות הממשלה והמשטרה בשביתה הימאים של הצי המסחרי הישראלי. אין נכללים כאן בהצעה ענינים הסתדרותיים פנימיים, אלא כמה דברים אחרים: ראשית, התערבות הממשלה בעזרת המשטרה לשבירת שביתה הימאים; שנית, הפעלת האניות עלידי הממשלה בעזרת מפירי-שביתה ועלידי הוצאת הון תועפות, שאיש אינו יודע עדיין מאין לוקחים אותו; שלישית, השימוש בצווי-גיוס, כדי לשבור שביתה פועלים. דבר זה עלול ליצור תקדים לשבירת כל השביתות במדינה עלידי הצבא והמשטרה.

בפעולה זו של הממשלה יש לראות גם נסיון של שבירת ההסתדרות כארגון עצמאי.

עדה מימון (מפא"י):
זו דאגתך?

מאיר וילנר (מק"י):
הדבר טעון דיון גם משום שדעת-הקהל היא נגד הצעדים האנטי-דמוקרטיים והאנטי-פועליים של הממשלה. עדות לכך היא תנועת הסולידאריות הרחבה של כל מעמד הפועלים עם הימאים השובתים ותנועת המחאה נגד השימוש במשטרה ובצבא לשבירת שביתות. התנהגות הממשלה טעונה דיון גם משום שהיא עלולה להוביל את מדינת-ישראל בדרך שהובילו את מדינותיהם אנשים כפרנקו ופרון.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
הביתה שנכרתה בין חברי-הכנסת רוקח, וילנר, אבניאל וארם, נוגעת עד הנפש, ושירת-ההילה של חבר-הכנסת רוקח לחלוצים תוערר התפעלות. מר רוקח מגין על החלוצים, ומר וילנר על הסתדרות העובדים. אני רוצה רק להגיד מה תעשה הממשלה עד שיתקיים הדיון —

יעקב ריפתין (מפ"ם):
תגן על מפירי שביתה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
לא היתה ולא קיימת כל שביתה. נעשה נסיון עלידי אויבי המדינה לחבל בצי המסחרי, ואני אינני מתפלל שנסיון זה מצא לו שותפים בקרב סיעות אופוזיציוניות, מאחר שהמצווה לפגוע בממשלה, אם כי פוגעים דרך אגב במדינה, קודמת לכל.

משה סנה (מפ"ם):
אתה אויב המדינה מס. 1.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:
אני גאה להיות אויב המדינה בפניך. לא היתה כל שביתה ואין כל שביתה.

ישיבה כ"ה, כ"ט חשון תשי"ב (28 נובמבר 1951)

— הצעות לסדרהיום (שפרינצקי, ריפתין, ארגוב, פנקס, וילנר, גוברין, ארם, רוקח, כסה, בן-גוריון, בר-רב־האי) —

אני חושב איפוא שמשרדי עשה את הנכון ואני מקווה שהדברים שיובאו לפני הבית בשעת הדיון יצדיקו את העמדה שנקטנו.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

אני מבקש רשות להודעה. לא אעבור בשתיקה על הדברים שנאמרו.

היו"ר י. שפרינצק:

אין זה שייך להצבעה הזאת. עכשיו דנים רק בשאלה אם לדון על ההצעה שהוכנסה. גם הממשלה וגם בעלי ההצעה מסכימים לקיים דיון בענין זה. נצביע.

ה צ ב ע

ההצעה לקיים דיון בענין נתקבלה פה אחד.

היו"ר י. שפרינצק:

אתן רשות-הדיבור לשתי דקות לחבר-הכנסת רוקח שימסור הודעה אישית.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

בדברי אני מתכוון להשיב על דברי ראש-הממשלה. ביקשתי להעמיד את ההצעה לסדרהיום בצורה כזו: המאמר רעוט בנמל חיפה בקשר עם התפטרות הימאים העבריים משירותם. הממשלה קיבלה את הצעתי וחשבה שיש הכרח להעמידה על סדרהיום. שר-התחבורה ענה, שיטמח אם יהיה דיון בשאלה זו. מה ראה ראש-הממשלה להגיד, שסיעת הציונים הכלליים התחברה עם מר וילנר ואחד רים, ורוקח מגן על חלוצים? האין לי רשות לדון במאורע שקרה בארץ ומעניין את כל הציבור? בדברי לא קבעתי עמדה. אמרתי שאיני יודע אם זה סכסוך בינמפלגתי —

יונה כסה (מפא"י):

אתה חושב שאנחנו כל-כך טפשים? מדוע אתה משיב את "החלוצים" ששוכחים נגד ההסתדרות?

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

מצאנו לנכון להעלות את השאלה, והממשלה הסכימה להעמידה על סדרהיום. הדבר מעניין את כל הציבור. אם אתה, ראש-הממשלה, בא באופן כזה להעליב ולחבר אותנו עם אחרים ולמצוא שהיה לנו בענין זה חשבון, כשעוררנו זאת יחד עם סיעות אחרות — אם כך, לא נוכל אף פעם להעמיד ענין לדיון, כשנמצא לנכון להעמידו, לפי מצפוננו, גם כשהוא נוגע לציבוריות החלוצית. איני חושב שזוהי הדרך הנכונה. ועל זאת אני בא אליך במחאה.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון:

עוד ידובר בן נכבדות בדיון זה.

6. חוק לתיקון פקודת החברות, תשי"ב—1951*)

זה תפקיד קל להשליט בבית חמש דקות שקטות אחרי האווירה הסוערת שהבית היה נתון בו עכשיו. אנסה ללכד את תשומת-לבו של הבית להצעתי, לכלול בסדרהיום של הכנסת דיון בהצעת תיקון לחוק החברות. התיקון הזה מכוון לענין מבקרי-החשבונות.

חוק החברות — ובעקבותיו חוק האגודות השיתוף

היו"ר י. שפרינצק:

רשות-הדיבור לשר-התחבורה.

יעקב ריפתין (מפ"ם):

מר פנקס מגן על ההסתדרות.

מאיר ארגוב (מפא"י):

אבל את החלטת הוועד הפועל תקבל?

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

ראיתי לי לחובה להגן על שירות חיוני זה למדינת ישראל — הספנות העברית. משום כך השתדלתי שאין ניות הסוחר לא ישותקו, ושמדינת-ישראל לא תנותק מן הקשר עם העולם הגדול באמצעות אניות עבריות. דבר זה היה צריך להתקבל בכנסת בהערכה מלאה וב-תמיכה מלאה —

מאיר וילנר (מק"י):

בשאת נפש.

עקיבא גוברין (מפא"י):

הרוב המכריע מקבל זאת.

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

אמרתי שאיני מתנגד להיכנס לדיון בכל הבעיה, אבל אני רואה חובה לעצמי לומר לחבר-הכנסת ארם המציע לממשלה ולכנסת להתערב ביחסים הפנימיים שבין ההסתדרות וחבריה, ולדעתי, הצדק עמו —

משה ארם (מפ"ם):

אם פונים אליך, אתה חייב להיענות.

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

יחד עם זאת הוא דורש שאני אקבל משלחת כדי שאני אתערב בדבר שהוא למעשה רוצה שלא אתערב בו. אם כך, ההגיון שלי פעל בכיוון אחר מהגיוןך. אני הבינתי שאם אקבל אותם הם יבואו אלי בטענות שיש להם כלפי ההסתדרות. על כן לא ראיתי את עצמי חייב וזכאי להתערב בענינים אלה, ולא קיבלתי אותם.

משה ארם (מפ"ם):

מדוע הפעלתם את המשטרה נגדם?

שר-התחבורה ד. צ. פנקס:

אשמח אם הדיון יתקיים בהקדם. אני רק רוצה שכל חברי הבית ירעו שהעובדים האלה אינם עובדי המדינה. אם אותה ההסתדרות שהעובדים שהתפטרו הם חבריה מצאה לאפשרי לשלוח עובדים אחרים במקומם, הרי אני, כאחראי לשירות תיקון של הספינות, יכולתי רק לקדם זאת בברכה. איני מבין איפוא מה הן הטענות. המפר את הסדר הטוב בנמל ובשירותים החיוניים האחרים — הוא המתנקש במשטרה ולא המשטרה בו.

היו"ר י. שפרינצק:

אנחנו עוברים להצעה לסדרהיום מספר 37, של חבר-הכנסת בר-רב־האי: חוק לתיקון פקודת החברות, תשי"ב—1951.

דוד בר-רב־האי (מפא"י):

אדוני היושבים, כנסת נכבדה. אני חושב שאין

הברית, בין אם זה בצרפת ובין אם זה בשווייץ. יש איפוא יותר רווחה ויותר אפשרויות.

שנית, לא נכון שאין אפשרות לתת לעולה חדש רש"י לשמש כרואה-חשבון. שר-המשפטים רשאי לתת רש"י כזה. אין איפוא בחוק הקיים הפליה כלשהי לגבי עולה. ישנו רק דבר אחד שעלי לציינכם. לנו הקרי מונן ועדה מייעצת לשר-המשפטים, שבה משתתפים שני שופטים ושני רואי-חשבונות. בסך-הכל, אם אני טועה, משתתפים בוועדה זו חמישה חברים, בראשותו של מי שהיה החשב הכללי במדינת-ישראל. ועדה זו עורכת בחינות, וכל עולה הרואה עצמו מוכשר לשמש כרואה-חשבון יכול לעמוד לבחינה. אנחנו נקטנו בשיטה זו של בחינות, כי אנו סבורים שאין להוריד את רמתם של רואי-החשבונות בארץ, אלא להיפך, יש להעלותה; ואין אנו סבורים שדי בכך שמישהו שהיה מנהל חשבונות באיזה מקום בחוץ-לארץ במשך עשר שנים יבוא לכאן ויאמר שהוא רוצה להיות רואה-חשבון כדי שיקבל זכות זו. זהו מקצוע מכובד ומקצוע של נאמנות. מקצוע זה מטפל גם בענייני מס-ההכנסה. שמענו בכנסת פעמים רבות תרעומות על כך שהאוצר אינו מצליח להשתלט על הברחת מס-ההכנסה. לצערי הרב, ישנם במקצוע זה אנשים המסייעים בכך, ועלינו להזהר ולא להוריד את הרמה אלא להעלותה.

יוזרר (המפלגה הפרוגרסיבית):
בהכרעה זו עוזרים דוקא רואי-חשבונות רשומים.

שר-המשפטים ד. יוסף:

לכן אני סבור שאין מקום לומר שלא טוב עשתה הממשלה כשהתנחה מתן רשיון לרואי-חשבונות על-ידי שר-המשפטים בבחינה על-ידי ועדה ציבורית המוסמכת לבחון את האנשים. אני סבור שאין מקום לתיקון המוצע כאן, שלא בא אלא למטרה אחת — לפרט ולקבוע בגוף החוק מה יהיו הנימוקים להחלטתו של שר-המשפטים. אין זה מקובל, אם אין החלטתו של שר-המשפטים במקרה אחד מניחה את דעתו של מישהו, אין זו סיבה מספקת להבאת הצעת חוק. אפשר להביא שאילתה ואפשר לברר את הדבר. מכל מקום אין לכבול את ידי שר-המשפטים הקובע מראש מה הם היסודות להחלטה. היסוד האחד והיחיד, צריך להיות בחינה. יתר-על-כן, לפני זמן מה הוקמה ועדה בראשותו של השופט צלטנר העוסקת עכ"ש בביורר הצעות לתיקון חוק החברות בכלל, ובתוך זה גם הצעות לתיקונים בקשר עם רואי-חשבונות. שמעתי שיש בדעת הוועדה להציע תיקונים לחוק, ובתוכם תיקון בדבר הקמת מועצה למקצוע זה. כמו שישנה מרצה לעורכיו בארץ, תהיה מועצה דומה גם לגבי רואי-חשבון. למועצה זו יהיו סמכויות לפי החוק בדומה לסמכויות של מועצת עורכי-הדין. לאור העובדה שמוה כמה חדשים קיימת ועדה העוסקת בעניין זה ועומדת להציע תיקונים, אני סבור שלא יהיה מן התבונה להכניס בחוק באופן חלקי ומקרי שינויים אשר מסופקני אם הם מוצדקים ונחוצים.

לכן אני מציע לבית לעבור על ההצעה לסדרהיום.

היו"ר י. שפרינצק:

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת בדר.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

אתחיל בהצעת. אני מציע, אם חברי-הכנסת לא יתנגדו לכך, לקבל את הופעתו של חבר-הכנסת בררביהאי

פיות — מחייב את הגופים הציבוריים המשפטיים האלה לבקר את חשבונותיהם על-ידי מבקר חשבונות. בסעיף 105 של חוק החברות מונה עוד ממשלת המנדט את הסגולות הנדרשות ממבקר-חשבונות. כנאמנה למסורת, עשתה זאת ממשלת המנדט בצורה פשוטה מאד — היא כללה שלוש הגדרות: מצד אחד מבקר-חשבונות צריך להיות מוסמך על-פי תעודה של מוסד המקובל על דעת הנציב העליון, ואחרי קום המדינה, לפי החוק הקיים — על דעת שר-המשפטים; או שהנו חבר לאגודה של רואי-חשבונות או מבקרי-חשבונות, המוכרת על-ידי הנציב העליון, ושוב לפי החוק הקיים עכשיו — על-ידי שר-המשפטים; או שיקבל תעודה מיוחדת מאת הנציב העליון, כלומר עכשיו — מאת שר-המשפטים.

החוק סתם ולא פירש כיצד ייבנס למקצועו בארץ אדם שהגיע לארץ וחסרה לו אחת מן הסגולות הפורמאליות הללו. הנציב העליון הכיר באופן מיוחד במסודות חינוך אנגליים לתפקידים אלה ובאגודות רואי-חשבונות האנגליות, ונוצר מצב המקשה באופן יוצא-מין-הכלל על אדם חדש הרוצה להיכנס למקצוע זה.

הצעת-החוק באה לפתור שתי בעיות. מצד אחד על-ידי להרחיב את המסגרת הכללית. מספר החברות והאגודות השיתופיות גדל בארץ בינתיים במידה ניכרת. מספר רואי-החשבונות המוסמכים הוקפא או כמעט שהוקפא. אין עיני צרה בהכנסות של אנשי מקצוע זה, אבל צריך קצת להרחיב את המסגרת. מצד שני ישנה בעיה של עולים חדשים, שעבדו באופן מעשי במקצוע זה במשך עשרות שנים בארצות שונות. צריך, שחיתוך להם אפשרות לקבל תעודה. וזאת אפשר לעשות בתייב דר-כים: אפשר לעשות זאת בהתחשבות עם הוועד המקצועי של האנשים, מצד אחד, ובמתן אפשרות של בחינה שתכיר אותם לתפקיד זה, מצד שני. משהו דומה לזה עשתה הכנסת הראשונה בקשר לחוק מרפא-שיניים. גם כאן היתה ההתחשבות עם מצבו המיוחד של עולה חדש ועם מצב המקצוע בארצות שונות.

לכן אני מבקש — בהתחשב עם העובדה שהבעיה הזאת מקיפה חוג לא קטן של אנשים — שהכנסת תקבל את החוק שיאפשר להקל במידה רבה על קליטתם של אנשים בגיל כזה שאנשים המטפלים בדבר מתקשים דוקא לסדרם במקצועם.

אני מבקש, איפוא, לכלול את הצעתי הזאת בסדר-היום של הכנסת לפי ראות-עיניה של הנשיאות.

שר-המשפטים ד. יוסף:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לצערי אינני יכול להסכים להצעה. אינני סבור שהמצב הוא כזה כפי שבעל-ההצעה תיאר. החוק הקיים מאפשר לנו לסדר את ענייני המקצוע הזה, וכל הדברים המוצעים בהצעת החוק של חברי-הכנסת בררביהאי — פרט לדבר אחד — נמצאים כבר בחוק שלנו. לא נכון שמקדום הציב מצב שלפיו יכול הנציב העליון לתת רשיון למי שהיה חבר בחברה מוכרת ושכיום נשתנה המצב. הסמכות שהיתה בידי הנציב העליון הועברה לשר-המשפטים, ושר-המשפטים רשאי גם כיום לתת רשיון לאדם לשמש כרואה חשבון אם הוא חבר באגודה מוכרת.

נכון הדבר שבדרך-כלל נהג הנציב העליון לתת רשיונות כאלה רק לחברי אגודות אנגליות. שר-המשפטים איננו ככול; להיפך, הוא יכול להכיר בחברות באגודה של רואי חשבונות בארצות אחרות בין אם זה בארצות

האפשרות להביא את הענין לדיון בכנסת. לכן אני תומך בהצעתו של חבר-הכנסת בר-רב-האי, ומבקש להעבירה לוועדה לדיון מיידי.

יעקב שפירא (מפא"י):

הצעתי פשוטה: להעביר את השאלה לדיון מוקדם בוועדה. אחר-כך יחליט הבית מה לעשות לאור הדיון-השני בן של הוועדה.

שר-המשפטים ד. יוסף:

אין התנגדות לכך.

דוד בר-רב-האי (מפא"י):

אני מסכים.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את ההצעה לדיון מוקדם בוועדה החוקה, חוק ומשפט.

ה צ ב ע ה

ההצעה נתקבלה.

7. שיכון לתושבי המעברות לקראת החורף

טיות, עם דמי-מפתח של 15,000 לירות? ישנם חמרי בנין בכמות מסוימת בארץ, אך משתמשים בהם לא לדב-רים החיוניים ביותר. על-כך לא שמעתי תשובה משום איש. הדבר מצריך דיון בכנסת. יש להחליט על הפסקה הבניית האחרות ולהעביר את כל חמרי-הבנין והעץ לבניית בתים וצריפים ליושבי האהלים והבדונים, ויש למסור להם את השיכון בלי דמי-מפתח. אנו מתנגדים למה שהוחלט בזמן האחרון, לדרוש מאנשים אלה 100 לירות דמי-מפתח ותשלומים אחרים. מלבד זה קיימת גם אפשרות להחרים מספר מסויים של חדרים בדירות מרווחות. דירות כאלה קיימות בערים הגדולות ובמושבות. ישנה אפשרות להחרים אולמות-שעשועים שאינם משעשעים כלל. את הפעולה לקראת החורף התחילו במאוחר ובתכנית בלתי מתאימה לצרכים, ורק עליידי קבלת תכנית כזו אפשר לפתור את הבעיה. ברצוני לציין שישנן מעברות, בכפר-סבא למשל, שם גרים אנשים באהלים זה שנה וחצי.

כן ישנן בעיות אחרות, בעיית השירות הרפואי, התחבורה, המזון במעברות. ישנן מעברות שהונהג בהן קיצוב בלחם, שלא כנהוג במדינה כולה. כל הדברים האלה מוכיחים שמשמלה לא טיפלה בענין כראוי, הונוחה את הענין במשך חודשים רבים, ולאחר שכבר חוברה תכנית — אין היא פותרת את הבעיה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כבוד היושר-ראש, כנסת נכבדה. אין לי כל ספק שחבר-הכנסת וילנר העלה את השאלה לסדר-היום רק מתוך דאגה עמוקה ליושבי המעברות. עדות לכך היא פעילות חבריו בין יושבי המעברות. הן בקרב אלה היושבים בבתיים, והן בקרב אלה היושבים באהלים.

מאיר וילנר (מק"י):

אתם אינכם נותנים לחברי להיכנס למעברות. אתם שומרים זאת כמונופול מפלגתי לפעילות פוליטית. דבר-אחד הם התחמקות ואינם שייכים לענין.

כהרצאה, ואת נימוקיו של שר-המשפטים כחוכמה, ולר-אות דיון זה כקריאה ראשונה של הצעת החוק ולהעביר את הצעת החוק מיד לוועדה.

אנא בקצרה את הצעתי. חברי-הכנסת יודעים מהו סידור הענינים בנוגע לעורכידיו. מתקיימות בחינות מדי שנה חודשים, ואילו הוצע לקיים את הבחינות האלה אחת לשנתיים היה הדבר נתקל בהתנגדות. מאות עורכידיו מחוץ-לארץ כבר מקבלים רשיון, לעומת זאת רק אנשים ספורים קיבלו רשיון לשמש כרואי-חשבונו מוזמן הקמת המדינה.

שר-המשפטים ד. יוסף:

כנראה שלא עמדו בבחינות.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

כולנו עמדנו פעם בבחינות. הרשוני לומר שיש הבדל אם הבוחנים רואים בנבחן עולה חוש שיש לברר מה הוא יודע, או אם הבוחנים עצמם הם רואי-חשבונו המעוניינים להוכיח מה העולה הנבחן אינו יודע. קיומה של ועדה ממשלתית כלשהי אין בו כדי לשלול מתחבר-הכנסת את

היו"ר י. שפרינצק:

בהתאם לבקשתו של שר-העליה, ובהסכמתו של חבר-הכנסת אלטמן, תועלה ההצעה לסדר-היום בדבר מצב ה-לירות ועידודה בישיבה אחת. רשות-הדיבור לחבר-הכנסת וילנר, להצעה לסדר-היום.

מאיר וילנר (מק"י):

כנסת נכבדה, נדמה לי שכל אחד יסכים לדעתי, שה-נושא שאני מציע לדון בו, הבטחת שיכון לתושבי המעבר-רות לקראת החורף, הוא דחוף. ברצוני לציין עובדה אפיינית אחת. ההצעה לסדר-היום שאני מציע נושאת את המספר 6 א'. כינתיים כבר הגענו עד למספר 50, וה-דיון בענין זה הולך ונדחה. כגורל ההצעה הזאת לסדר-היום כן היה הטיפול מצד הממשלה בעצם הענין. במשך חודשים ארוכים היו אוזנקות מכיוונים שונים, בעיקר מצד תושבי המעברות הנמצאים באהלים ובבדונים. היה ברור, כי לא יחזיקו מעמד בעונת הגשמים, וכי יש צורך לתכנן תכניות ולבצע במהירות את העברתם של העולים לשיכון אחר, בצריפים או בבתיים. הממשלה ניגשה לענין זה במ-אחר מאד. גם אז, אחרי שניגשה לענין, החליטה הממשלה שישארו עשרות אלפי תושבים באהלים בעונת החורף. נוכחנו מנסיון הגשמים הראשונים — שאינם מבטאים עדיין את מה שעלול לקרות בעונת הגשמים — שהאהלים לא יחזיקו מעמד.

ראינו גם תופעה שצריכה היתה להשפיע במקצת על הטיפול בענין זה מצד הממשלה והכנסת — זרמות לכנסת משלחות ממעברות מכל קצות הארץ, הנושאות אתן חתי-מות של הרוב המכריע של תושבי המעברות. הדרישה העיקרית בכל הפטיציות שהוגשו היתה: שיכון לקראת החורף וחיסול השיכון באהלים ובבדונים.

נשאלת השאלה: האם לא ידעה הממשלה שאחרי הקיץ בא הסתיו, ואחריי — החורף עם גשמים; שנית, מדוע משתמשים גם היום בחמרי-בנין רבים לבניית שונות, פרי-

ילד, עליית-נוער — 1000 ילד, ההתיישבות העובדת — 2,000 ילד.

אשמת מאד אם תינתן לי כעבור זמן-מה אפשרות למסור הודעה על מה שנעשה בתחבורה למעברות — ול"כולנו ידוע, מה הוא המצב בתחבורה בארץ כולה — ועל מה שנעשה לקראת החורף מחדש כדוגמת פעולתנו בשנה שעברה ביחס להנעלה, הלבשה, כלי בית וכו'. פעולות אלה, ההולכות ונעשות במעברות על-ידי הממשלה הן בקשר גמור ובשיתוף פעולה מוחלט עם מחלקת הקליטה של הסוכנות ועם המנגנון המבורך שלה. אינני רואה כל צורך וכל טובה העשויה לצמוח אפילו למשפחה אחת במעברות — מדיון כזה בכנסת. כפי שאמרת, אשמת מאד אם תינתן לי כעבור שניים-שלושה שבועות אפשרות למסור הודעה על פעולתנו במעברות בכל השטחים. הצעתי היא איפוא — לעבור לסדר-היום.

יצחק רפאל (הפועל המזרחי):

גם כוונתי להציע להודיע את הענין מסדר-היום. רציתי רק להוסיף נימוק אחד לזכרי שרת-העבודה. בד בבד עם המאמצים הנעשים עכשיו על-ידי מוסדות הקליטה של הממשלה והסוכנות היהודית לקראת החורף, הולכים ונעשים מעשים מסוג אחר — מתנהלת פעולת הסתה פרועה בקרב העולים. כל המתמצא בשטח זה יודע, מאילו חוגים ומאילו מפלגות באה פעולת חבלה זו.

אני חושש, שדיון בשלב זה עלול להוסיף חבלה לעצם הענין של פעולות הקליטה וקיבוץ הגלויות.

היו"ר י. שפרינצק:

יש לנו שתי הצעות: אחת — לדון בהצעה, ואחת — לעבור לסדר-היום.

ה צ ב ע ה

ההצעה לעבור לסדר היום נתקבלה.

8. ההסתננות הערבית לתחומי המדינה

סדר-היום, כדי למצוא, על-ידי דיון מקיף, פתרון ראדיקלי ויסודי לבעיה זו. לא ייתכן שנסבול מצב כזה, שאין אפשרות לסבול. לא מומן הודיע הרמטכ"ל בהזדמנות שדיבר על בטחונו, שהיחס בינינו ובין ארצות-האויב הוא אחד לארבעים. לאור יחס זה עלינו לזכור, שכל יהודי יקר! אסור שיהרג אפילו יהודי אחד! מסקנות מרחיקות-לכת דרושות אפילו במקרה של רצח אחד — ואנו עוברים לסדר-היום על מאות מקרים.

אני רוצה להפנות את תשומת-לבו של הבית, שב"ארץ שכותבים עליה הרבה ועל סכסוכי הגבולות שבה, בארץ כיוגוסלביה, היה במשך השנתיים האחרונות מספר האבידות כתוצאה מאינצידנטים בגבולות — פחות מתרי"ס. אני בטוח, שאילו היו כיוגוסלביה או באיו ארץ אחרת מגיעות האבידות בגבולות למספרים כשלנו, לא היו הדברים אלה נגמרים במכתבי-מחאה וברדינים שג"רתים בוועדות שביתת-הנשק.

את הדבר הזה צריך להפסיק. דיון רציני יסודי בכנסת דרוש בענין זה. אני רוצה להפנות את תשומת לבו של הבית, שמאז קום המדינה ועד פברואר 1951

היו"ר י. שפרינצק:

האם קריאות-היבנים שלך שייכות לענין?

שר-העבודה ג. מאירסון:

מי שרואה עכשיו את תוצאות השיכון של השנים האחרונות ואת הפעולה שנעשתה לקראת חורף זה — מוכרח להגיע למסקנה שנעשה מעשה רב, אם לאחר העליה הגדולה הזאת, מספר יושבי האהלים הוא כזה. במשך השנה האחרונה הוכנסו לבניה 35,250 יחידות דיור-קבע. בין אלה נגמרו ונמסרו כבר לדיור 15,500 יחידות, וכ"19,700 יחידות נמצאות בבניה בשלבים שונים.

ב"1 באוקטובר 1951 היו באהלים 19,600 משפחות, והיום נמצאים עדיין באהלים 10,900 משפחות. בצפון הא"ר נמצאים אנשים באהלים רק בשלושה מקומות: בצמח — 200 משפחות, בטירה — 100 משפחות ובטבריה 350 משפחות. כל היתר היושבים באהלים נמצאים בשרון ובדרום. בירושלים וסביבתה, למשל, אין יושבים עתה באהלים.

במשך השנה, מ"1 באוקטובר 1950 עד ה"30 בספטמבר 1951, נבנו — נוסף על שיכון-הקבע שמסרתי עליו — 5,400 צירפוני-עץ, 1,800 פחונים, 18,000 בדונים. ב"1 בינואר 1952 יישארו באהלים כ"7,400 משפחות, בשרון ובדרום. דאגנו לכך, שלא יישארו משפחות באהלים במקומות הקשים בארץ. כל האהלים הוכפלו חוץ 700 אהלים הנמצאים בכאר-שבע.

הצבא נכנס ל"24 מעברות לעזרה במחנות ובמוסדות ילדים, כלומר בבתי-תינוקות ובגנים. הממשלה הקציבה לשיכון ארעי למשך חצי שנה סך של 5 מיליון לירות. הממשלה הקציבה למוסדות ילדים לקראת החורף 500,000 ל"י, כולל פעולת קורת גג.

מהמעברות שיושבים שם עדיין באהלים יוצאו 4,500 ילדים בגיל 6 — 13. מספר כל הילדים בגיל זה היושבים באהלים הוא ששת אלפים בערך. אבל לא כל ההורים מסכימים ליציאת הילדים. הילדים האלה יחולקו למקומות הבאים: מקומות קליטה של הצבא — 1200

היו"ר י. שפרינצק:

רשות-הדיבור לחבר-הכנסת אלטמן, להצעה לסדר-היום מס. 31: שוד ורצח והסתננויות כעליה ערבית בלתי חוקית.

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני ימים אחדים ציין אחד העתונים, ששבעה קברים נכרים בכל חודש בבתי העלמין האזרחיים והצבאיים בישראל, כתוצאה מן המלחמה השקטה המתנהלת בגבולותיה הארוכים של הארץ. אחרי כל רצח מביאים מחאה לוועדת שביתת-הנשק, כעבור כמה זמן מתקיימת ישיבה ורושמים זאת בפרוטוקול. העתונות שלנו הפכה זאת לדבר שבכרוניקה. והעולם כמנהגו נוהג. דבר זה נמשך שנים. תהליך זה של מעשי רצח על-ידי הסתננויות אינו נחלש במשך השנים, אלא הולך וגובר. גם יושב-ראש ועדת שביתת-הנשק, דה-רידור, הודה רק לפני יום-יומיים בתשובה לשאלה, שבזמן האחרון היתה עליה ניכרת במספר ההסתננויות. הגיע הזמן שהכנסת תעלה את השאלה הזאת על

ישיבה כ"ה, כ"ט חשוון תשי"ב (28 נובמבר 1951)
— הצעות לסדר-היום (אלטמן, בן-גוריון, שפרינצק) —

ליטיים, וחלק מטעמים כלכליים. מנצלים את המסתננים, ונותנים להם מחסה, מושכים אותם, מגינים עליהם, ומסירים אותם. במידה שהחוק מרשה לנו נאחו באמצעים החמורים ביותר נגד אלה המסייעים למסתננים בין שהם יהודים ובין שהם ערבים. במידה שהחוק מאפשר, נטיל גם קנסות קיבוציים על אותם המקומות הנותנים בהתמדה מחסה למסתננים.

מצב חמור זה לא נעלם כמובן מעיני הממשלה ולא מעיני הצבא והמשטרה. חבר-הכנסת אלטמן לא עמד על הפעולות נגד המסתננים — וזהו הצד השני של המטבע, אין בדעתי למסור כאן מספרים.

אריה אלטמן (תנועת החרות):
אבל אין זו נחמה.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

אני אינני אומר זאת לשם נחמה, אבל עלי להוסיף שפעולות הצבא והמשטרה לא הצליחו להפסיק ההסתננות אם כי המעטו אותה. מטעמי בטחון, לא רצוי כי ידובר על כמה פרטים כאן. אינני מייעץ לכנסת ואינני מייעץ למציע לדון על בעיה זו כאן; מתקיים על כך דיון בוועדת החוץ והבטחון, והוועדה כמדומני עומדת עתה באמצע הדיון. אינני יודע אם חבר-הכנסת אלטמן הוא חבר בוועדה זו, אולם אם יש לו באמת אמצעים לפתור הבעיה באור פן ראדיקאלי וסופי כפי שהוא טוען, תבוא עליי ברכה, ואני אמליץ בוועדה שיתנו לו להשמיע את הצעתו.

מכל מקום הענין נמצא בדיון, ומפני חומרת הדבר אינני מייעץ לדון בדבר כאן, ויש להסתפק בדיון המתקיים בוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר י. שפרינצק:

אולי יסכים המציע להצעת ראש-הממשלה?

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אני רציתי לציין כי בבית הזה ישנם שטחים שאין לנגוע בהם, ורק בוועדה ידובר בהם. לכן נמנעתי אף אני מלנגוע בצדדים שאין לדבר עליהם. אבל ישנם שטחים רחבים מאד.

היו"ר י. שפרינצק:

שאלתי את חבר-הכנסת אלטמן אם הוא מסכים להצעת ראש-הממשלה או לא.

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אני עומד על הצעתי.

היו"ר י. שפרינצק:

לפנינו איפוא שתי הצעות: הצעת חבר-הכנסת אלטמן והצעת ראש-הממשלה — להסתפק בדיון המתקיים עתה בוועדת החוץ ובטחון.

אריה אלטמן (תנועת החרות):

מאחר שהדיון מתקיים עתה בוועדה, אני מסכים להצעת ראש-הממשלה.

ה צ ב ע

הצעת ראש-הממשלה נתקבלה.

נעשו בדרך זו של ההסתננויות 3237 מקרי שוד, גניבות וחבלות. זה פוגע ביחידים, משקים, נקודות, הערך הכספי של החבלה הזאת עולה על מיליון לירות, ומיליון לירות אלו הן דביוס, כי המדובר הוא בבהמות, המדובר הוא בכבלים של טלפונים, חוטי-חשמל וצינורות-מים. בס' כום זה אפשר היה לכלכל את הארץ הזאת בלחם במשך ששה שבועות. לכן גם הפרוצס הזה צריך שיפסק. היא לא יוכל להימשך, והמאמצים שנעשו עד עכשיו כנראה אינם די יעילים כדי שיפסיקו אותה, כי הורם הולך וגדל.

אני גומר בנקודה שלישית, והיא: תהליך אחר של ההסתננויות, המתבטא בחדירה לארץ ובישיבת-קבע בארץ, בעליה בלתי-חוקית לארץ. רק בשנה שעברה הרשו השלטונות 23 אלף מסתננים להישאר בארץ. יש יותר מאשר שהשערות, שהרבה מאד אלפים, ואולי גם רבבות, מאלה שלא הורשו, חודרים גם הם לארץ ומסתננים ומתיישבים בה. התהליך הזה הוא מסוכן, הוא מסוכן בכלל ומסוכן בפרט לאור הירידה שישנה בחודשים האחרונים בעליה יהודית לארץ. אינני יודע לאן גיע במצב זה. קציני-הבטחון מלאים טרזניה, ששופטים פסקו למסר תנאים תקופת-מאסר קצרות מדי, ושבת-קומות מסויימים נתפסו אותו מסתנן חמש או שש פעמים, מאחר שלא שלחו אותו לתקופת-מאסר ארוכה ולעבודת-פרך, אלא פטרשו בעונש קל.

לכן אני מבקש, שהבית הזה יעלה את הדיון המקיף בבעיה הארוכה והחמורה הזאת מכל הבחינות על כל גילוייה, כדי שנמצא דרכים ראדיקאליות לשים קץ למגיפה הזאת. הטיפול עד עכשיו בבעיה זו איננו מספיק — והבית צריך להגיב.

ראש-הממשלה ד. בן-גוריון:

כנסת נכבדה, אם כי אינני יכול לקבל כל העובדות שמסר כאן חבר-הכנסת אלטמן — אינני חולק עליו שהדבר הוא חמור מאד. לא אעמוד עכשיו על דברים שלא היו מדויקים לגמרי, כמו ענין 23,000 מסתננים שהורשו להישאר בארץ, אבל המצב הוא חמור מאד, ולא הייתי רוצה שהכנסת תקל בו.

המצב הוא חמור, כי אנו מוקפים מכל העברים — מחוץ לים — מדינות וארצות איכות, אבל אין זה הכל. בכל המדינות האלו הרצח הפוליטי הוא שיטה. אין ארץ אחת מהארצות השכנות אשר בומנים האחרונים לא רצחו בה מלכים, ראשי-ממשלה, מפקדים גבוהים וכדומה, והי-משטרה בארצות אלו, או שאיננה יכולה או שאיננה רוצה למנוע בעד הדברים, וברור שזהו החינוך שהציבור באותן הארצות מקבל.

אולם אין זה הדבר היחיד, אם כי זה בלבד דיו להח' מיר המצב. על גבולות הארץ שוכנים כמה מאות אלפים פליטים שזינו יכולים והיו צריכים להתיישב, ואפשר היה ליישב אותם בנקל אילו למדינות הערביות היתה אחריות מנימאלית כלפי הקרבות על התקפתם הנכשלת על ישראל. אבל עובדה היא שאין הם רוצים או אינם מוכשרים להושיב את הפליטים האלה בארצם — כאשר היו צריכים לעשות זאת.

נוסף לכך אני צריך להוסיף עובדה שלישית שעליה יש להצטער במיוחד, משום שהיא אינה נמצאת מחוץ למדינה, אלא בתוכה. ישנם רבים בארץ הזאת, יהודים וערבים, המסייעים למסתננים. חלק עושה זאת מטעמים פור-

9. נטישת מקומות-ישוב חדשים על-ידי עולים מתים

ועוד יש לברר היטב, אם מאז קום המדינה ועד היום ניתנה האפשרות לעולי-תימן להרגיש שיש שלטון כללי במדינה מלבד השלטון המפלגתי הרובץ על שכמם וה"מכביר ידו ועולו עליהם מאז דרכה רגלם על אדמת הקודש, ושאינו נותן להם להבחין אם הם נחשבים ממשלת ישראל או נחשבים מפלגות, ושהם נחשבים לחסותם כשם שהיו נתונים לחסותם של שבטים שונים בתימן.

כן יש לברר, אם שיטת-הפרנסה, המיוסדת על עבודת הייעור והקבלנות, היא צודקת, נכונה או מתאימה לעולי תימן, ואם יש יעילות בשליחתם לאזורי הגבול בגליל, בפרוודור ירושלים ובנגב, ללא הכנות מלאות ושלמות בעניני בטחון, עזרה רפואית ותנאי-חיים נורמאליים.

כאן רמזתי על ענינים נוקבים רבים, אך כמציע הצעה לסדרהיום אינני נכנס עדיין לזיוכוח בשאלה, ואיני נותן תמונת המצב, אבל אני מבקש להדגיש, כי אין כאן ענין מקרי שאפשר לברר בשאלתה לשר אחד או אפילו לאחד דים. יש כאן מצב הכרוך בכמה פעולות, שהן עניני המדינה במישורים. מתוך ראיית-הגודל באה ההצעה לדון בס"עולות אלה לכל היקפן. יש כאן מצב המחייב בירורי סמכויות והבהרת מעמדם של אזרחים שונים המשתוקקים לדעת סוף-סוף מיהו אזונם בארץ הזאת והיכן היא הסמכות האחראית לקביעת גורל חיים, בטחון, פרנסה ומקום משכן לעולים חדשים ותמימים. לדעתי, הכנסת היא הגוף היחיד הראוי לדיון אחראי זה, והנני מציע איפוא לתת לה את רשות-הדיבור.

שר-החקלאות והפיתוח ל. אשכול :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם כי אין לי ספק, שכמה דברים שנתפרסמו בעתונים — כמו שגם אין לי ספק שסגנון הצעתו של חבר-הכנסת גריי לדיון ותכונה — מכילים בתוכם, ברצון או שלא ברצון, גם דברים שאינם מועילים לחינוך עולים חדשים להתיישבות חדשה... (קריאות מססליתנועת החרות) אם כי אין לי ספק בכל הדברים האלה, שזה לא גורם חינוכי ולא גורם המשריש את העולים החדשים, וזה אולי מתחיל בעצם בפעולתו של מר זכריה גלוסקא עוד באמי ריקה, ובפעולתו הבלתי-מבורכת בענין המגביות, וחתירה תחת המגביות וכבוד הסוכנות... .

חיים (תנועת החרות):

כאשר אין חוסמים את השוורים בדישם, קורים דברים כאלה.

שר-החקלאות והפיתוח ל. אשכול :

לא כולם, חבר-הכנסת לנדאו, יש שוורים שמצוה לחסום פיהם. (קריאות מססליתנועת החרות) רבותי, למה תפריעו? הרי אגיד בדיק את אשר ברצוני להגיד. ולעצם הענין: אינני חושב שיש טעם להוציא דף אחד מן הפרשה הגדולה של דברי ימי ההתיישבות החדשה והחדשה מיום קום המדינה, ולדון על פרק אחד קטן של פרשה זו, שאינו גוגע אגב רק לתימנים. והואיל ואני מתכוון תוך השבועיים הקרובים למסור הודעה לבית על פרשת ההתיישבות החדשה, על המפלס הגדול הזה של הסוכנות היהודית והממשלה גם יחד, אשר הוקם במשך שנים-שלוש השנים האחרונות, אני מציע לקיים את הדיון או בקשר להודעתי ובעקבותיה.

היו"ר י. שפרינצק:

אנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 35, של חבר הכנסת גריי: מרוע נוטשים התמינים מקומות-ישוב חדשים.

שמעון גרידי (התימנים):

כבוד היושב-ראש, חברי-הכנסת המכובדים. בעיית נטישת התימנים מקומות-ישוב חדשים תופסת בזמן האחרון מקום בעתונים ובכתבי-עת שונים. מתוך גישות שונות ניסו אחדים להסביר את העובדה הזאת, אולם לאור ההסברים בולט היטב, שהבעיה אינה כה חלקה, אלא היא מורכבת, ואינה ענין של יחסים פנימיים בין אנשי הסוכנות היהודית לבין מדריכי המפלגות המטפלים בהתיישבותם של התימנים — כטענת מר וייץ מהקרן הקיימת לישראל. השאלה היא שאלת אורחי המדינה, ובירורה שייך, לדעתי, לכנסת.

העובדה היא, שחלק ניכר מבין עולי תימן נמצא במצב של אי-שביעות-רצון מתמדת מאז עזב את מחנות העולים ועבר למקומות שונים בהם הובטחה לו התיישבות. חלק זה, שרשם את עצמו במפורש במחנות העולים להתיישבות, ידוע לנו כאותו חלק מציבור עולי תימן שתנאי חייהם בתימן היו קשים ואשר מידת סב"לנותם והסתפקותם במועט היא איתנה. יהודים אלה הם שואפי חירות אישית, אוהבי אדמת ישראל אהבה בלי מצרים ובעלי תכונה האומרת לסבול, להסתגל, לקוות.

עם ההתפרצויות האחרונות של יהודים שקטים אלה, ועם עזיבתם את מקומותיהם בהמונים, יצאו בעלי התכונות שבסוכנות היהודית ואנשי החינוך הקבוע שבמפלגות, לחפש את הגורמים לכך. לדבריהם מתברר, שרק התימנים הם אשמים — הם רבים ביניהם על עסקי עדות-מוצא ועל מנהגי תפילה; הם אינם אוהבים לעבוד, הם מבלים זמנם בבתים-מרווח. שיתו לב! בהימרוז בכפרי-עבודה עלובים... הם מוציאים משכורתם על עסקי שיכרות, ועוד ועוד...

מאחר שברור, שלכל מטבע שני צדדים, ושאינן זה הצד העיקרי כלל, הרי שהשאלה אינה כל כך שטחית כפי שרוצים לעשותה, משום כך אמרתי שיש להעלות על סדרהיום של הכנסת.

זאת אמרתי מתוך מחשבה, שהענין ראוי לתשומת לב, ונכון הדבר שיבורר לנו, היכן נעוצים הגורמים האמיתיים של "נדידות התימנים בישראל". ייתכן שתצויר לפנינו התמונה המלאה של הריסת עולמם הרוחני-הדתי של עולי תימן, והתאכזבותם מחיי-הדמיון המדרשים על קיבוץ גלויות לארץ-הקודש ועל תקיעת שופר על-ידי אליהו לבשר בואו של המשיח, שיחזיר עטרה ליושנה וכיוצא-באלה. נכון וראוי שיבורר לנו היטב, אם לאלה הבאים במגע עם עולי-תימן יש יחס של כבוד אמיתי אליהם, לא כאל תימנים דוקא, אלא כאל בני-אדם; אם הם שומרים בהסתרם להם ואם בשעה שאומרים להם תתקבלו התיישבות, אזי נותנים להם התיישבות של ממש עם אדמה, מים ומשקיעות, ואין שולחם אותם לשמור אדמה צחיחה על הגבול ולייער הרים וסלעים בתנאים של חוסר מים, עבודה מרובה, שכר מועט ומוזן בלתי-מספק.

ישיבה כ"ה, כ"ט חשון תשי"ב (28 נובמבר 1951)
— הצעות לסדר־היום (אשכול, רוקח, שפרינצק) —

אני מבין כי הצעת חבר־הכנסת גרידי בעינה עומדת.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

אני מציע להעמיד לדיון את שתי ההצעות יחד.

היו"ר י. שפרינצק:

אין זו הצעה. אפשר להעמיד לסדר־היום גם את ההצעה הזאת, אבל לא להצמיד.

ישנן שתי הצעות: הצעת שר־החקלאות והצעת חבר־הכנסת גרידי.

ה צ ב ע ה

18— בעד הצעת חבר־הכנסת ש. גרידי

27 — בעד הצעת שר־החקלאות
הצעת שר־החקלאות נתקבלה.

היו"ר י. שפרינצק:

הישיבה הבאה ביום ב' בשעה 16.00.

אני מציע איפוא לעבור לסדר־היום, מתוך הנחה שתוך השבועיים הבאים אמסור לבית סקירה על הפרשה הזאת.

ישראל רוקח (הציונים הכלליים):

אני מציע תיקון להצעת חבר־הכנסת גרידי ולהצעת שר־החקלאות. אני מציע שעד סוף חודש דצמבר, יחד עם הודעתו של שר־החקלאות, תעמוד לדיון גם הצעתו של חבר־הכנסת גרידי, ובזה נאחד את הצעתו של חבר־הכנסת גרידי עם הודעתו של שר־החקלאות ולא נסיר את ההצעה מסדר־היום.

היו"ר י. שפרינצק:

ישנה הצעה של חבר־הכנסת גרידי להעמיד את השאלה על סדר־היום; ישנה הצעה של שר־החקלאות להסיר את ההצעה מסדר־היום, תוך הבטחה שלא יאוחר משבועיים ימים ימסור הודעה לבית בפרשה זו. חבר־הכנסת רוקח מציע שהצעת חבר־הכנסת גרידי לא תוסר מסדר־היום, אלא תובא לדיון יחד עם הודעתו של שר־החקלאות.

הישיבה ננעלה בשעה 14.10.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות כ"ג — כ"ה

- א. שאילתות.
- ב. חוק לפיקוח על מטבע-חוק, תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק בתים משותפים, תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק ביטול עונש מוות, תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק להשבתת ייצור קלאי (בעלי-חיים), תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק לפיקוח על יצוא צמחים, תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ז. חוק לתיקון פקודת הסמכויות בענין היבוא, היצוא והמכס (הגנה), תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק לתיקון פקודת הגבלת שכר-דירה (דירות), תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשי"ב—1951 (קריאה ראשונה).
- י. הצעות לסדר-היום.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות כ"ג — כ"ה

28. י. ה. ר. ר. (המפלגה הפרוגרסיבית): חוק לימוד-חובה (תיקון), תשי"ב—1951.
29. ח. ב. נ. ש. (מפא"י): חוק לעידוד השכלה בהת-יישבות החלוצית הצעירה, תשי"ב—1951.
31. א. א. ל. ט. מ. (תנועת החרות): ההסתגנות כעליה ערבית בלתי-חוקית ומעשי שוד ורצח של המס-תננים.
33. א. א. ל. ט. מ. (תנועת החרות): מצב התיירות ועי-דודה.
35. ש. ג. ר. י. (התימנים): מדוע נושמים התימנים מקומות-ישוב חדשים.
37. ד. ב. ר. ב. ה. א. (מפא"י): חוק לתיקון פקודת החבורות, תשי"ב—1951.
38. י. ר. ו. ק. (הציונים הכלליים): המאורעות בנמל חיפה בקשר להתפטרות הימאים העבריים משירותם באניות ישראליות.
42. ב. ה. ר. א. ל. (הציונים הכלליים): המחסור בסבון, המסכן את בריאות העם.
45. ב. א. ב. נ. י. א. (תנועת החרות): בעיית שיתוק הצי המסחרי.
46. י. ב. ר. י. ה. ו. ד. (מפ"ם): שאלת הימאים.
51. מ. ו. ל. נ. ר. (מק"י): התערבות הממשלה והמשטרה בשבייתת הימאים של הצי המסחרי הישראלי.
53. י. ב. ד. ר. (תנועת החרות): הופעתו של ד"ר היאלמר שאכט בלוד והתנהגות השלטונות בהודמנות זו.

ג. הצעת חוק לימוד-חובה (תיקון), תשי"ב — 1951

(הוגשה על-ידי חבר-הכנסת י. הררי)

(ג) זרם המזרחי;

(ד) זרם אגודת-ישראל.

(ב) בהגדרה של "מועצת-חינוך" הניתנת בחוק נאמר:

"מועצת-חינוך" פירושה — מועצה שתתמנה על-ידי השר כמועצת-חינוך, ואשר בה יהיו מיוצגים הורים המוכרים.

(ג) בפרק הרביעי של החוק נאמר:

"(א) הורים הממלאים חובת רישום ילד או נער, המוטלת עליהם לפי סעיף 3, יצהירו בשעת הרישום על רצונם שהילד או הנער ילמד במוסד-חינוך לחינוך יסודי הנמנה עם זרם מוכר מסוים, או במוסד-חינוך אחר לחינוך יסודי. לא הצהירו הצהרה כאמור, יראו אותם כאילו הצהירו על רצון גם שהילד או הנער ילמד במוסד-החינוך הרשמי לחינוך יסודי הקרוב ביותר למקום-מגוריו של הילד או הנער.

תיקון חוק לימוד-חובה, תש"ט—1949

חוק לימוד-חובה, תש"ט—1949¹, יתוקן כך:

(1) בסעיף I —

(א) בהגדרה של "מועצת-חינוך" תימחקנה המלים, "ואשר בה יהיו מיוצגים הורים המוכרים";

(ב) ההגדרה של "זרם מוכר" תימחק.

(2) סעיף 10 — בטל.

דברי הסבר

חוק לימוד-חובה, תש"ט—1949, מעניק מעמד חוקי לורמים בחינוך. מעמד זה גובע מן ההוראות הבאות:

(א) החוק מגדיר "זרם מוכר" כדלקמן:

"זרם מוכר" פירושו — אחד מארבעת הזרמים הקיימים בחינוך היהודי, והם:

(א) הזרם הכללי;

(ב) זרם העובדים;

⁽¹⁾ ספר החוקים 26, מיום כ"ד באלול תש"ט (18.9.1949), עמ' 287.

(2) השר רשאי לקבוע בתקנות סדרי לימוד במחנות עולים

(3) בסעיף קטן זה, "מחנה עולים" פירושו — מקום המשמש לאכסון עולים סמוך לעלייתם ועד להשכנתם שיוכן קבוע או ארעי.

כצעד ראשון לקראת הגנת חינוך ממלכתי בעתיד בא החוק המוצע למחוק מחוק לימוד חובה, תשי"ט—1949 את כל ההוראות הנוגעות ל"זרמים מוכרים", ולבטל על ידי כך את המעמד החוקי שניתן בחוק לזרמים בחינוך.

(ב) השר רשאי לחייב, בצו, רשות חינוך מקומית, או רשויות חינוך מקומיות אחדות במשותף, לפתוח ולקיים — לפי רצון הורי הילדים או הנערים הגרים בתחום השיפוט של אותה רשות חינוך מקומית או אותן רשויות חינוך מקומיות — מוסד חינוך רשמי לחינוך יסודי מזרם מוכר מסוים או מוסד חינוך רשמי אחר לחינוך יסודי. הוראות מפורטות בנוגע למתן צווים לפי סעיף קטן זה ייקבעו בתקנות.

(ג) (1) הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) לא יחולו לגבי מחנות עולים.

ד. הצעת חוק לעידוד השכלה להתיישבות חלוצית צעירה, תשי"ב — 1951

(הוגשה עלי ידי חבר הכנסת ח. בן-אשר)

1. פירושים

בחוק זה —

"התיישבות חלוצית צעירה" פירושו — משק באחת מצורות ההתיישבות על קרקע הלאום ועל יסוד של עבודה עצמית — קבוצה, קיבוץ, מושב או מושב שי תופי — בתוך עשר השנים הראשונות לעליית חבריו על הקרקע.

"חבר משק" פירושו — אדם שהצהיר שהוא חבר למשק מסוים בהתיישבות החלוצית הצעירה ושמו רשום ברשימה של אותו משק, שאושרה לענין חוק זה בידי שר החינוך והתרבות, או עלי ידי מי שהוסמך לכך מטעם מו, וכל זמן שהאישור עומד בתקפו והאדם לא חדל להיות חבר באותו משק, לפי דרישתו הוא או לפי החלטת רוב חברי המשק.

"בית ספר גבוה" פירושו — כל בית ספר, בארץ או בחוץ לארץ, שאישר שר החינוך והתרבות לצורך חוק זה.

2. מועצת השכלה להתיישבות חלוצית צעירה

(א) לשם פיתוח הכושר הטכני והתרבותי של ההתיישבות החלוצית הצעירה ימנה שר החינוך והתרבות מרעצת השכלה להתיישבות חלוצית צעירה (להלן — המרעצה) שתייעץ לו בדבר הורכים והאמצעים להשגת מטרה זו ותמלא את שאר התפקידים המוטלים עליה לפי חוק זה.

(ב) המועצה תהיה בת חמישה עשר חברים, וזה הרכבה:—

(1) נציג משרד החינוך והתרבות, שיהיה כיושב ראש המועצה;

(2) נציג מודר הנח"ל במשרד הבטחון, שיתמנה בהמלצת שר הבטחון;

(3) נציג משרד האוצר, שיתמנה בהמלצת שר האוצר;

(4) נציג משרד החקלאות, שיתמנה בהמלצת שר החקלאות;

(5) אחד עשר נציגי ציבור, ובהם נציגי האוניברסיטה העברית בירושלים, הטכניון העברי, מכון ויצמן למדע ברחובות, ומתוך ההתיישבות העובדת והנוער המתכשר להתיישבות עובדת.

(ג) הודעה על מינוי המועצה ועל הרכבה תפורסם ברשומות.

3. סדרי עבודתה של המועצה

(א) המועצה תקבע בעצמה את סדרי עבודתה במידה שלא נקבעו בחוק זה.

(ב) המועצה רשאית לבחור מתוכה ועדה, או ועדות, של חבר אחד או יותר, ולהעביר מתפקידיה ומסמכי כוונתיה לכל אחת מהן.

4. מוסדות ומפעלי השכלה באזורי ההתיישבות החלוצית

שר החינוך והתרבות, בהתייעצות עם המועצה, יעיר דו ויסייע להקמת מוסדות למדע, לאמנות, להוראה ולתרבות הגוף, תחנות נסיון חקלאיות ומוסדות כיוצא באלה, בכל אזור של התיישבות חלוצית צעירה, שהוא לדעת השר, ראוי לכך — מבחינת היקפו ורציפות היישוב בו או מבחינת ייעודו וסיכויו לעתיד, ושאינו בו מוסדות מסוג זה בשיעור המניח את הדעת.

5. זכות להשתלמות בבית ספר גבוה
כל מי שהיה חבר משק שתי שנים לפחות והביע רצונו להשתלם, והתחייב בכתב לחזור לאותו משק, או למשק אחר בהסכמת המשק שהיה בו, ולהיות בו חבר לפחות חמש שנים אחרי סיום השתלמותו, והמשק המליץ על השתלמותו (להלן — מועמד), יאזכר להשתלמות בבית ספר גבוה על חשבון המדינה.

6. בחינות מיון

(א) המועצה תקיים אחת בשנה בחינות מיון למרעמים; הודעה על מועד הבחינות תפורסם ברשומות.

(ב) סדרי בחינות המיון ותכניתן ייקבעו בתקנות.

(ג) מועמד שעמד בבחינות המיון (להלן — משתתף) תתן לו המועצה תעודת המאשרת את זכותו להשתלמות וקובעת את מקומה ואת זמנה.

(ד) לא יעמוד מועמד לבחינות מיון אלא לאחר שהוכח למועצה שנתקיימו בו כל התנאים המכשירים למועמדות האמורים בסעיף 5.

(ה) לא ימליץ משק על מועמדים במספר העולה על חמישה אחוזים למאה מכלל חבריו בשנת בחינות המיון.

7. יציאות ההשתלמות

(א) שכר לימודו של המשתתף ודמי מחייתו — בשיעור שיקבע מומן לזמן שר החינוך בהתייעצות עם שר האוצר — ישולמו מאוצר המדינה.

וקשים, ומצד שני — למלא במידה מסוימת את הקיפוח שמתקפה בשטח זה הנוצר המקדיש עצמו לעבודה חלר צית, העוזב את מרכזי החיים התרבותיים והנאלץ בתנאי השעה לוותר לשנים רבות, ואולי לעולם, על התקדמות בהשכלתו ועל השתלמות במקצועו. החוק המוצע בא לתקן את המעוות.

החוק המוצע מחייב להקים מועצה להשכלה, שמ"תפקידה יהיה לבצע את הוראות החוק לגבי משקי ההתיישבות החלוצית הצעירה, היינו משקים שלא מלאו עשר שנים לעליית חבריהם על הקרקע, ולא הספיקו בימי קיומם הקצרים להתבסס כל צרכם. המועצה מתמנית על-ידי שר החינוך והתרבות, והיא מורכבת מנציגי מש"רדים הנוגעים בדבר ומנציגי מוסדות המדע המרכזיים וארגוני ההתיישבות העובדת.

החוק המוצע מטיל על שר החינוך והתרבות להקים מוסדות מדע ותרבות באזורי התיישבות חלוצית צעירה, שפעולתם הענפה של המוסדות הקיימים אינה מגיעה אליהם.

נוסף על מוסדות אזוריים אלה, שהיו פתוחים לכל דורש, בא החוק להבטיח לחברי משקים בעלי סגולות מיוחדות אפשרות להשתלם בבית-ספר גבוה שבארץ, ובמקרים יוצאים מן הכלל אף שבחוץ-לארץ. זכות זו מובטחת רק למי שהיה חבר משק שנתיים והתחייב לשו"ב לאחר גמר השתלמותו אל משק זה, או למשק אחר בהס"כמת משק המוצא, ולהיות בו חבר חמש שנים נוספות.

זכות ההשתלמות ניתנת למי שעמד בבחינות-מיון, הנערכות על-ידי המועצה אחת לשנה לפחות. המועמדים לבחינות נקבעים לפי המלצת המשק; אין משק יכול להמליץ על מספר מועמדים העולה על חמישה אחוז למאה מכלל חבריו בשנת הבחינות.

מי שעמד בבחינות-המיון וניתנה לו זכות השתלמות, משלם אוצר המדינה את שכר-הלימוד במוסד שנקבע לו ואת דמי-מחיתו כל תקופת השתלמותו לפי מכ"סה שיקבע שר-האוצר. רשאי שר-האוצר, בהסכמת המועצה, להטיל על המשק תשלום דמי-השתלמות מיציאות אלה, בשיעור שלא יעלה על עשרים אחוז למאה מהוצאותיו של האוצר.

יש ארצות (למשל, אנגליה) הנותנות זכות-עדיפות בלימודים לחיילים ששירתו במלחמה מחוץ לגבולות אג"ל. החוק המוצע בא להבטיח זכות כזאת לאנשים ששירתו שירות לאומי חיוני הרחק ממרכזי-הישוב ומחיי התרבות התקינים. בחלוקת מקומות ההשתלמות תינתן עדיפות לחברי משקים הנמצאים בתנאים של מתח חלוצי מיוחד, כגון ישובי-ספר, ישובי-הנגב, משקי ההתיישבות ההררית.

פיקוח המועצה על ההשתלמות מובטחת על-ידי החובה המוטלת על המשתלם להתייצב מזמן לזמן לפני המועצה ולהוכיח את התקדמותו בלימודים. המועצה גם רשאית במקרים מסוימים להפסיק את ההשתלמות למשל תלם שעזב את לימודיו בלא סיבה מספקת ובכל נטילת רשות ואף לחייבו בהחזרת כל התשלומים ששולמו בעדו על-ידי האוצר. הוא הדין במשתלם שגמר את לימודיו וסירב לחזור למשק.

(ב) שר-האוצר רשאי, בהסכמת המועצה, להטיל על המשק שהמליץ על המשתלם, דמי-השתתפות בתשלומים האמורים בסעיף-קטן (א), בשיעור שיקבע ושלא יעלה על עשרים אחוז מהסכומים ששולמו כאמור.

8. מקום ההשתלמות

ההשתלמות תהיה בבתי-ספר גבוהים שבישראל, או למרשית המועצה במקרים יוצאים מן הכלל ובאישור שר החינוך והתרבות, ליתן לחבר משק שהצטיין בבחינות מיון מקום השתלמות בבית-ספר גבוה שבחוץ-לארץ.

9. זכות-עדיפות לאזורי מסוימים

בחלוקת מקומות ההשתלמות בין המשתלמים תבטיח המועצה זכות-עדיפות לחברי משקים מאזורי התיישבות בערבה, בנגב, בהר ובספר.

10. פיקוח המועצה

כל עוד נהנה המשתלם מתמיכת המדינה לפי סעיף (א), רשאית המועצה להורות שיתייצב לפניו בזמנים שתקבע על מנת לבדוק את מידת התקדמותו בלימודיו, על-ידי תעודות שיביא לפניו מאת בית-הספר שבו הוא משתלם או על-ידי עמידה בבחינה או בכל דרך אחרת שתקבע המועצה.

11. משתלם שהפסיק את השתלמותו

משתלם שהפסיק את השתלמותו בלא סיבה מספקת או בלא נטילת רשות מהמועצה — רשאית המועצה לש"לול ממנו את זכות ההשתלמות ורשאית לחייב אותו בהחזרת דמי-ההשתלמות ששולמו בעדו לפי סעיף 7, כולם או מקצתם.

12. משתלם שלא המשיך בחברותו למשק

משתלם שסיים את השתלמותו ומסר, בלי נטילת רשות מהמועצה, להמשיך בחברותו למשק כאמור בסעיף 5, וכן משתלם שחזר למשק ועזבו לפניו תום חמש השנים לסיום השתלמותו — רשאית המועצה לחייב אותו להחזיר לאוצר המדינה את דמי-ההשתלמות ששולמו בעדו לפי סעיף 7, כולם או מקצתם.

13. גביית דמי השתלמות

הסכום שמשתלם נתחייב להחזירו לפי סעיפים 11 או 12, יהיה חוב המגיע ממנו לאוצר המדינה, ודינו בכל הנוגע לגבייתו, כדון מס ששקודת מסים (גביה) ¹ חל עליו.

14. ביצוע ותקנות

שר החינוך והתרבות ממונה על חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לכיצועו, לרבות תקנות הקובעות לצורך חוק זה.

דברי הסבר

תכליתו של החוק המוצע היא מצד אחד — להבטיח רמה מדעית, טכנית ותרבותית למפעליה של ההתיישבות החלוצית הצעירה, לכל צורותיה וכיוניה, שהוטל עליה לפלס דרכים להתיישבות המונים באזורי כיבוש חדשים

¹ חוקי א"י, כרך ב', פרק קל"ז, עמ' 1374.

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות, תשי"ב — 1951

(הוגשה עלידי חברה הכנסת ד. בר-רביהאי)

שעליו חל משפט מדינת-ישראל — בביקורת חשבונות, או עמד בבחינה מקצועית — לפי חכנית ובפני ועדה בוחנת שיקבע מזמן לזמן שריהמשפטים, או כל פקיד או ועדה המורשים על-ידו לכך; ושהודעה עליהן ועל כל שינויים בהן תבוא ברשומות.

הה. שילם אגרת . . . ל"י.

2. הוראות-מעבר

תעודת-היתר שניתנה לפני תחילת תקפו של חוק זה לפי סעיף 105(4) של פקודת החברות, 1929, דינה כדין תעודת-היתר לפי אותו סעיף, המתוקן בסעיף 1 לחוק זה.

דברי הסבר

ההצעה לתיקון פקודת החברות המוצעת בזה לכ"נסת באה להסדר בעיות דלקמן:

1. לאפשר לאנשים בעלי נסיון מעשי מספיק לקבל רישיונות לפעול בתור מבקרי חשבונות של חברות ואגודות שיתופיות, הכוונה היא באופן מיוחד לעולים חד-שים.

2. להקים ועדה בוחנת קבועה שתבחן מועמדים שלא יוכלו להוכיח נסיון מעשי מספיק ושחבריה יתמנו על-ידי שריהמשפטים.

3. להגדיל את מספר רואי-חשבונות מוסמכים ולי-הביא את מספרם להתאמה עם גידול מספר חברות ואגודות שיתופיות בארץ.

1. תיקון פקודת החברות, 1929

פקודת החברות 1929¹, תתוקן כך:

במקום סעיף 105 (4) יבוא סעיף זה:

"(4) שום אדם לא יהא ראוי להתמנות כמבקר-חשבונות של חברה אלא אם כן:

א. הוא מוסמך כראוי על-פי תעודה מאיזו מכ"ללה או מאיזה מוסד אחר, המקובלים על שריהמשפטים לצורך זה; או

ב. הוא חבר לכל אגודה של רואי-חשבונות או מבקרי-חשבונות, המוכחת על-ידי שריהמשפטים כאמור לעיל, או

ג. אם קיבל משרהמשפטים, או מכל פקיד או ועדה המורשים על-ידו לכך, תעודת-היתר לשמש מבקר-חשבונות בארץ. שריהמשפטים או פקיד או ועדה המורשים על-ידו, יהיו רשאים לתת תעודת היתר, כאמור בפיסקה האחרונה, לכל אדם שיגיש בקשה על כך, אם נתקיימו במבקש התנאים דלקמן:

אא. הוא בן עשרים ושמונה שנים ומעלה.

בב. הוא בעל הנהגה טובה.

גג. מקום-מגוריו הוא בשטח שעליו חל משפט מדינת-ישראל.

דד. הוא בעל נסיון מעשי של לא פחות מעשר שנים — שלפחות האחרונה בהן בשטח

¹ חוקי א"י 1929, כרך א', עמ' 163.

סיכום הישיבות

- ישיבה כ"ג (כ"ז חשון תשי"ב — 26 נובמבר 1951)**
 היו"ר — י. שפרינצק; י. סרלין.
 א. היו"ר י. שפרינצק הודיע על הצהרת האמונים של נשיא המדינה.
- ב.** א. בן אליעזר הגיש הצעה לסדרהיום בדבר חנייתו של היאלמר שאכט בשדה התעופה בלוד.
- ג.** נערך הדיון (קריאה ראשונה) על החוק לפיקוח על מטבעות, תשי"ב — 1951. השתתפו בו: פ. ברנר, שטיין, מ. סנה, ע. גוברין, י. בדר, מ. קלמר, מ. וילנר, ש. לורנץ, מ. חוני, י. פורדר, מ. נורוק, השר פ. נפתלי, ש. בזרנו, שרהאוצר א. קפלן השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.
- ישיבה כ"ד (כ"ח חשון תשי"ב — 27 נובמבר 1951)**
 היו"ר — ז. שפר; מ. מינץ.
- א.** היו"ר ז. שפר אמר דברי ברכה ליום הולדתו של נשיא המדינה.
- ב.** השרים מסרו תשובות לשאלות בדבר: דמי שהיית אניות בנמל חיפה; הכשרת טייסים ישראלים בחברת אל-על; פיתוח המאות יוסף אסמר מעבודתו בתחנת הרכבת בלוד; הבית ביפו בו נרצחו י. ח. ברנר וחבריו; שיוק יבול הבטנים.
- ג.** שרהמשפטים ד. יוסף הגיש לקריאה ראשונה חוק בתים משותפים, תשי"ב — 1951. בדיון השתתפו: ב. אבניאל, י. קליבנוב, ד. בררביהאי, ע. מימון, מ. קלמר, א. הכרמלי, ג. טברסקי, שרהמשפטים השיב למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
- ד.** שרהחקלאות והפיתוח ל. אשכול הגיש לקריאה ראשונה חוק להשבחת ייצור חקלאי (כעלי חיים), תשי"ב — 1951 וחוק לפיקוח על יצוא צמחים, תשי"ב — 1951. בדיון השתתפו: א. מ. גנחובסקי, ש. לביא, שר החקלאות והפיתוח השיב למתווכחים.
- הוחלט: להעביר את החוקים לוועדת הכלכלה.
- ה.** שרהמסחר והתעשייה ד. יוסף הגיש לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת הסמכויות בענין היבוא היצוא והמכס (הגנה), תשי"ב — 1951.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.
- ו.** שרהמשפטים ד. יוסף הגיש לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת הגבלת שכר-דירה (דירות), תשי"ב — 1951. בדיון השתתף י. בדר.
- הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
- ז.** שרהמשפטים ד. יוסף הביא לקריאה ראשונה חוק ביטול עונש-מוות, תשי"ב — 1951. בוויכוח השתתפו: מ. נורוק, י. בדר, מ. חוני, א. פרי, י. בן צבי, א. אלטמן, ז. ורהפטיג, ד. בסתוני, ע. אסף, ש. גרידי.
- ישיבה כ"ה (כ"ט חשון תשי"ב — 28 נובמבר 1951)**
 היו"ר — י. שפרינצק.
- א.** השרים מסרו תשובות לשאלות בדבר: מעצר החייל טובה פרוכטמן; השכרת דירות בשיכון "נועם" של פקידי הממשלה.
- ב.** י. הררי הגיש הצעה לסדרהיום בדבר חוק לימוד חובה (תיקון). בחילופי הדברים השתתפו: שרהחיי נורוהתברות ב. צ. דינבורג, ראש-הממשלה ד. בן גוריון, י. רוקח, ש. פרסיץ.
- הוחלט: לקבל את הצעת שרהחיינורוהתברות.
- ג.** ה. בן אשר הגיש הצעה לסדרהיום בדבר חוק לעידוד השכלה להתיישבות חלוצית צעירה. בחילופי הדברים השתתפו: שרהחיינורוהתברות ב. צ. דינבורג, י. הררי.
- הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות.
- ד.** י. בדר הגיש הצעה לסדרהיום בדבר חנייתו של היאל-מר שאכט בשדה התעופה בלוד. ראש-הממשלה ד. בן גוריון מסר הודעה על הענין.
- הוחלט: להסתפק בהודעתו של ראש-הממשלה.
- ה.** ב. צ. הראל הגיש הצעה לסדרהיום בדבר המחסור בסכון. בחילופי הדברים השתתפו: שרהמסחר והתעשייה ד. יוסף, י. הררי והיו"ר י. שפרינצק.
- הוחלט: להעביר את ההצעה לוועדה שתקבע עלידי ועדת הכנסת.
- ו.** י. רוקח, מ. ארם, מ. וילנר וב. אבניאל הגישו הצעות (נבדלות) לסדרהיום בדבר התפטרות הימאים בצי המסחרי. בחילופי הדברים השתתפו: שרהתחבורה ד. צ. פנקס, ראש-הממשלה ד. בן גוריון, י. רוקח.
- הוחלט: לקיים דיון בענין הזה.
- ז.** ד. בררביהאי הגיש הצעה לסדרהיום בדבר חוק לתיקון פקודת החברות, תשי"ב — 1951. בחילופי הדברים השתתפו: שרהמשפטים, י. בדר.
- הוחלט: להעביר את הענין לוועדת החוקה, חוק ומשפט.
- ח.** מ. וילנר הגיש הצעה לסדרהיום בדבר שיכון לתושבי המעבר לקראת החורף. בחילופי הדברים השתתפו: שרהעבודה ג. מאירסון, י. רפאל.
- הוחלט: לעבור לסדרהיום.
- ט.** א. אלטמן הגיש הצעה לסדרהיום בדבר ההסתגנות הערבית לתחומי המדינה. בחילופי הדברים השתתף ראש-הממשלה ד. בן גוריון.
- הוחלט: לקבל את הצעת ראש-הממשלה — להסתפק בדיון המתקיים בוועדה לעניני חוץ ובטחון.
- י.** ש. גרידי הגיש הצעה לסדרהיום בדבר נטישת מקור מתיישב חדשים עלידי עולים מתימן. בחילופי הדברים השתתפו: שרהחקלאות והפיתוח ל. אשכול, י. רוקח.
- הוחלט: לעבור לסדרהיום.

תיקוני טעויות

טור ב', שורה 21 (מלמטה) : במקום „(סעיף 21)“ —
צ"ל : „(סעיף 11 (2))“.

עמ' 419, טור ב', קריאת ביניים של י. בריהודה.
במקום „אתה אמרת : בהצעה הקודמת — בעשרות
אלפים“ — צ"ל : „אני אמרתי : בהצעה הקודמת —
בהרבה עשרות אלפים“.

עמ' 423, דברי מ. חוני.
טור א', שורה 9 : במקום „ראשונה — היא יותר
הקפדה מאשר הגבלה“ — צ"ל : „ראשונה — היא
יותר הכבדה מאשר הגבלה“.

עמ' 446, סיכום הישיבות.
טור א', שורות 5—8 : במקום „י. בן-צבי, ח. בוגר,
ז. ורהפטיג, פ. רוזן, מ. נורוק, ס. א. אלזעבי, פ.
חמדאן, י. בריהודה הציעו, כל אחד בשם סיעתו, את
ד"ר חיים בן עוזר ווייצמן כנשיא המדינה וכו'“ — צ"ל :
„י. בן-צבי, ח. בוגר, ז. ורהפטיג, פ. רוזן, מ. נורוק,
ס. א. אלזעבי, פ. חמדאן הציעו, כל אחד בשם סיעתו,
את ד"ר חיים בן עוזר ווייצמן כנשיא המדינה.
י. בריהודה מסר הצהרה בשם סיעתו.“

חוברת ח' (מושב ראשון)

עמ' 359, דברי י. בריהודה.

טור ב', שורות 2-1 : במקום „(כי אם ישנו את הדבר,
הרי זה בניגוד להחלטה שלנו)“ — צ"ל : „(כי אם
ישנו את הדבר, הרי זה במקרה שיהיו נגד ההחלטה
שלנו)“.

באותו הטור, שורה 19 : במקום „והממשלה אומרת
שמוותר לעשותן“ — צ"ל : „והממשלה אומרת שמותר
לשנותן“.

עמ' 378, דברי י. בריהודה.

טור א', שורה 3 : במקום „ישנן הוראות“ — צ"ל :
„אין הוראות“.

חוברת ט' (מושב ראשון)

עמ' 412, דברי י. בריהודה.

טור א', שורה 9 (מלמטה) : במקום „בפעם הקודמת
היה הדבר מובן“ — צ"ל : „בפעם הקודמת, כשהוצע
התאריך של 30 בנובמבר 1948, היה הדבר מובן“.